VYSOKÁ ŠKOLA POLYTECHNICKÁ JIHLAVA

Katedra zdravotnických studií

Kompetence porodních asistentek v kontextu dějin

Bakalářská práce

Autor: Michaela Andrýsková

Vedoucí práce: PhDr. Vlasta Dvořáková, PhD.

Jihlava 2014

Vysoká škola
polytechnická
Jihlava

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor práce:	**Michaela Andrýsková**
Studijní program:	Ošetřovatelství
Obor:	Porodní asistentka
Název práce:	**Kompetence porodních asistentek v kontextu dějin**
Cíl práce:	Zmapovat kompetence porodních asistentek v kontextu dějin. Vytvořit studijní materiál pro studentky oboru Porodní asistentka.

PhDr. Vlasta Dvořáková, PhD.
vedoucí bakalářské práce

PhDr. Vlasta Dvořáková, PhD.
vedoucí katedry
Katedra zdravotnických studií

Anotace

Tato Bakalářská práce je teoretická. Velká část je věnována historii oboru porodnictví, porodním babičkám a jejich kompetencím. Sleduje první pomocnice při porodu, porodnictví v jiných zemích a mapuje první písemné zmínky o porodních asistentkách. Poukazuje na nejznámější porodní báby a první muže porodníky. Také se zaměřuje na rozsah povinností porodních babiček a následně porodních asistentek od prvopočátku vzniku oboru porodnictví až po současnost. Zabývá se vzděláváním v průběhu staletí, vznikem prvních porodních škol a učených knih pro porodní babičky. Nechybí ani reforma ve vzdělávání, právní úpravy a stanovení kompetencí porodních babiček. Ke zpestření práce popisuje některé příběhy z historie porodních babiček, přidané jsou také pověry a pranostiky dávných dob. Konkretizuje cíle, odpovědnost, postavení a možnost uplatnění porodních asistentek v současnosti. Práce bude sloužit jako studijní materiál pro studenty oboru porodní asistence.

Klíčová slova: Porodnictví, porodní babičky, kompetence, porodní školy, právní úpravy

Annotation

This bachelor´s thesis is theoretical. A large part is devoted to the history of the field of midwifery, midwives grandmothers and their competencies. The first helper in childbirth follows obstetrics in other countries and maps the first written mention of midwives. It refers to the most famous midwives and the first man obstetrician. It also focuses on the scope of obligations and responsibilities midwives grandmothers and then midwives followed from the beginning of the field of obstetrics to the present. It deals with education over the centuries, of the birth of the first schools and scholarly books for the midwife.There is also a reform in education, legislation and the determination of competencies of midwives. To liven up the work describes some of the stories from the history of midwives, are also added lore and superstitions of ancient times. Instantiates goals, responsibilities, status and the possibility of application of midwives in the present. The work will serve as study material for students of midwifery.

Keywords: Obstetrics, midwife, competence, birth school and legislation

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat vedoucí práce PhDr. Vlastě Dvořákové. PhD. za odborné vedení, metodické usměrnění, cenné rady a připomínky při zpracování mé bakalářské práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracoval/a jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušil/a autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, v platném znění, dále též „**AZ**“).

Souhlasím s umístěním bakalářské práce v knihovně VŠPJ a s jejím užitím k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě VŠPJ .

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje **AZ,** zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že VŠPJ má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědom/a toho, že užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠPJ, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených vysokou školou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše), z výdělku dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence.

V Jihlavě dne 30. 4. 2014

.....

Podpis

Obsah

1 Úvod 9

1.1 Cíle 10

2 Historie oboru porodnictví 11

2.1 První pomocnice při porodu a jejich činnost 11

2.1.1 Porodnictví v Egyptě a kompetence pomocnic při porodu 12

2.1.2 Počátky porodnictví a kompetence porodních bab v Řecku a Římě 12

2.1.3 Začátky porodnictví v jiných zemích 13

2.2 Požadavky na porodní pomocnice 14

3 První písemné zmínky o porodní babičce a jejich povinnosti v porodnictví 15

3.1 První nejznámější porodní báby a jejich kompetence 16

3.2 Život a sociální postavení porodních babiček 17

3.3 První porodníci muži a jejich prvotní činnost v oboru porodnictví 18

3.3.1 Julian Klement 19

3.3.2 František Jan Mošner 20

3.3.3 Antonín Jan Jungmann 20

3.3.4 Václav Rubeška 20

3.4 Rozsah povinnosti porodních babiček 21

3.5 Domácí porod za asistence porodní báby v 18. – 19. století 22

3.6 Zakázaná činnost porodních babiček v 19. století 23

4 Vzdělávání během staletí v oboru porodnictví 24

4.1 Výuka a činnost porodních bab v prvopočátcích 24

4.1.1 První porodní školy pro porodní báby 25

4.1.2 První učené knihy pro porodní báby 26
4.1.3 Časopisy pro porodní babičky 28
4.2 Přísaha porodních bab 29
4.3 Požadavky na porodní babičky 30
4.4 Reformy ve vzdělávání porodních babiček 30
4.5 Právní úpravy a stanovení kompetencí porodních babiček 31
5 Povinná výbava porodních babiček 34
5.1 Porodnické brašny 35
5.2 Porodní deník a výkazy porodních bab jako součást kompetencí 37
6 Okamžiky minulosti oboru porodnictví a porodních bab 38
6.1 Příběhy porodních babiček 38
6.2 Pověry a pranostiky porodních bab 39
7 Porodní asistentky a jejich organizace 41
7.1 Vznik ústřední jednoty porodních asistentek 41
7.2 Organizace porodních asistentek 42
8 Porodní asistentky dnes a jejich kompetence 45
8.1 Definice porodních asistentek 45
8.2 Obecné kompetence porodních asistentek 46
8.3 Kompetence porodních asistentek 48
8.4 Cíle porodních asistentek 50
8.5 Odpovědnost porodních asistentek 51
8.6 Postavení a možnosti uplatnění porodních asistentek 52
8.7 Vzdělávání a registrace porodních asistentek 52

9 Závěr 55

Seznam použité literatury 57

Seznam příloh 61

Přílohy 62

Motto: „Porod je otevření. Otevírá ženino tělo,

ale také srdce a mysl.“ L. Fremgenová

1 Úvod

Profese porodní asistentky je z mého pohledu jedna z nejhezčích profesí, které existují, proto jsem si jí také vybrala za své budoucí povolání. Života si je potřeba vážit pro jeho složitost, křehkost a délku, kterou nikdo neznáme. To jak na tento svět přicházíme je zázrak. Těhotenství a porod samotný je pro většinu žen velmi těžký, nepopsatelný a nezapomenutelný zážitek a nejen pro ně. V současnosti natalita vítězí nad mortalitou oproti dřívějšku a to díky porodnictví, které je na velmi vysoké úrovni. Ne vždy to tak bylo. Samotný obor od období středověku prošel stejně jako ostatní obory mnohými změnami, které ovlivnily lidstvo. Do historie zasáhlo mnoho kultur, které se od sebe v mnohém lišily, náboženstvím či přístupem ke zrození.

Porodní báby, které byly nevzdělané a později pouze školené, braly svou práci jako poslání a negativní přístup okolí jim mnohdy ztrpčoval život. Neměly to lehké, ale svou práci zvládaly. Historie nás učí, že pokud chceme svou práci dělat dobře, musíme se jí věnovat naplno, znát její historické prameny, ale hlavně nové moderní trendy. Přínosné je, když někdy pochybujeme, neboť pochybnosti nás nutí k hledání nových informací v oboru.

Antropologie je jeden z oborů, které nám pomohly odkrýt skutky nemalých významů, jež posloužily k postupnému vyvíjení se a k současné profesionalitě oboru. Z generace na generaci si ženy předávaly své zkušenosti a vzájemně si pomáhaly v těch nejtěžších chvílích. Je známo, že kdysi dávno rodily ženy v osamění, bez přítomnosti zkušených porodních bab a lékařů. Dnes už to ve většině vyspělých zemích není možné. Kdysi posloužily k porodu zaříkávadla, magické amulety, vyzdobené chrámy, bylinné masti a v neposlední řadě sama matka příroda. Nebyly to však jen porodní báby, které se zasloužily o vznik a vývoj oboru. Muži, přesto že se z počátku porodům vyhýbali, nebo účast jim byla odepřena a zakázána měli velký podíl na stoupající úrovni porodnictví. Jeden z prvních ženských lékařů ve středověku byl například Soranos z Eresu (98-138), který se snažil ulehčit ženám doby porodní pomocí porodní stolice. K vyšetření pochvy používal několikadílné zrcadlo. Popsal možné příčiny, které

komplikovaly porod ženy. Dnes už je vše jinak. Nelze a ani nechceme zastavit vědecký pokrok. Běžně se dnes používá například ultrazvuk, kardiotokograf (poslech srdečních ozev plodu), epidurální analgezie ke zmírnění porodních bolestí, léky k vyvolání porodu a k urychlení třetí doby porodní. Vybavení většiny porodnic i porodních sálů je na špičkové úrovni. Nechybí ani možnost výběru alternativního porodu (Dvořáková, 2012).

V současné době nestačí porodním asistentkám střední vzdělání, je potřeba vysokoškolské studium a následné celoživotní vzdělávání. Teoretické znalosti, které při studiu získají je potřeba doplnit vlastní praxí. Naučit se komunikovat, být empatický, vcítit se do potřeb žen. Úkolem každé porodní asistentky stejně jako v minulosti je péče o ženu a dítě, pouze množství kompetencí se výrazně navýšilo. Mají větší pravomoc a více povinností. Stejně jako lékaři – porodníci mají jediný cíl, úspěšný porod a narození zdravého dítěte.

Studium porodní asistence mne osobně nejen připravuje na mé budoucí povolání, ale také mi dává mnoho zkušeností, které pak jednou využiji pro můj osobní život.

1.1 Cíle

Cíle bakalářské práce:

Cíl 1. Zmapovat kompetence porodních asistentek v kontextu dějin.

Cíl 2. Vytvořit studijní materiál pro studentky oboru Porodní asistentka.

2 Historie oboru porodnictví

Porod a smrt je nejdůležitější událostí v lidském životě. Je současně ukazatelem vyspělosti společnosti a dokladem toho, jak je schopna se o lidský život postarat. Babictví svým vznikem podle historických pramenů spadá do pravěku, kdy tehdejší přírodní podmínky byly kruté a tvrdé, lidé přesto byli zdraví, mravní a čestní.

Za časů dávných ženy rodily děti většinou v osamění. Bez jakékoli pomoci a vždy tam, kde porodní bolesti počaly: v lese, na poli, v chýši nebo u řeky. Poté sebe i své dítě omyly a po velice krátké době po porodu pokračovaly společně se svým dítětem dál v činnosti, kterou vykonávaly před nástupem porodních bolestí a přerušily ji jen proto, aby porodily (Marek, 2002).

Později ve většině případů ženy rodily v doprovodu starších, zkušenějších žen. A jak čas plynul, společnost se vyvíjela, z pomocnic se staly porodní báby a z těch pak porodní asistentky. Byla to dlouhá a náročná cesta, která ale měla vždy jeden cíl a to co nejlépe se postarat o rodičku a její narozené dítě.

V každé zemi měli porodní báby. Jejich označení byla různá. V Řecku to byly například *„moudrosti prázdné“*, jinde *„znalkyně vnitřku“*, dále *„báby pupkořezné“* a *„ženy babící“*. V Čechách tyto ženy nazývaly „porodní báby“ označující ženy zkušené a zralé. Všechna tato označení však vycházela z činností nebo z vlastností žen, které tuto činnost vykonávaly. Také nesmíme opomenout muže jako porodníky. Bylo jich málo a nevěnovali se této činnosti dlouho přesto, když se nějaký našel, říkalo se mu *„babič“* nebo *„moudroženy“* či *„babák“* (Vránová, 2007).

2.1 První pomocnice při porodu a jejich činnost

Porodnictví jako takové se vyvinulo již v dávnověku. Nejprve se jednalo o pomoc laickou spojenou s magickými a empirickými prvky. Samotný porod pro ostatní byl obestřen tajemstvím. Věc porodu i péče o ženu byla svěřována výhradně ženám. Jednalo se o ženy starší, zkušené, které již porodily, vychovaly více dětí a tím získaly jakési zkušenosti a vědomosti co se těhotenství, porodu a péče o novorozence týče. Nejdříve to byly starší ženy z rodiny, které poskytovaly pomoc a jejich činnost se opírala pouze o vlastní zkušenosti a poznatky, které byly předávány z generace

na generaci. Později k nám začaly pronikat poznatky z medicíny a jiných oborů, jenž se staly nedílnou součástí, obohatili obor o nové zkušenosti, kompetence a daly základ porodnictví (Vránová, 2008).

2.1.1 Porodnictví v Egyptě a kompetence pomocnic při porodu

Porodnictví v Egyptě souviselo většinou s náboženskými představami a magickými úkony. Porod byl ženská záležitost a pro muže nedostupná. Rodička rodila většinou v poloze v kleče, na stolicích či cihlách a u porodu se využívala zemská přitažlivost. Pomocná žena, která se rodičce věnovala, seděla na zemi, aby dítěti pomohla ven. V té době existovalo několik osvědčených metod, které měly ženě porod ulehčit, jako například obvazování spodní části břicha a jediný nástroj, který pomocnice používala, byl obsidiánový nůž, který měl neznámý rituální význam, jež sloužil k přeříznutí pupeční šňůry. Pomocnice se často soustřeďovaly i na účinné motlitby a potíže při porodu si vysvětlovaly působením nadpozemských sil. Existovaly také tzv. „porodnice“, které byly umístěné v egyptských chrámech (mammisi) jejichž zdi byly zdobeny zobrazením porodu a ověnčené girlandami. V těchto chrámech byly ženy odloučeny od světa, považovány za mrtvé a po porodu oslavováno jejich vzkříšení (Rutová, 2005).

Později se v Egyptě našli i muži, kteří se začali o porodnictví zajímat, avšak pouze teoreticky.

2.1.2 Počátky porodnictví a kompetence porodních bab v Řecku a Římě

Ve starém Řecku a Římě vykonávaly porodnictví ženy, které už nebyly plodné, ale byly sami rodičkami. V Řecku to byly obyčejné báby tzv. maiai (starší žena nebo domácí služebná), které rozhodovaly, zda jde vůbec o těhotenství. Další skupinou bab byly jatromaiai, které mohly používat léčiva, podávaly prostředky k potratu a vykonávaly zažehnávací zpěvy k snadnějšímu porodu (Marek, 2002).

Porodní báby v Římě byly nazývány *„metrik“* a rozhodovaly, zda se jedná o těhotenství a kdy nastane doba porodu. Při samotném porodním aktu bylo činností báby ženy utěšovat pomocí zaříkávání, zpěvem a vzýváním božstev (patronky porodu). Občas se stalo, že se nechaly svést i k nebezpečným zákrokům na rodičce a dítěti. Těmto ženám

pak byly přisuzovány různé nepočestné činnosti, které v žádném případě nebyly součástí jejich kompetencí. Ve většině případů se jednalo o kuplířství, vyhánění plodů, příprava nápojů lásky a zprostředkovávání sňatků (Macků, 1998).

2.1.3 Začátky porodnictví v jiných zemích

Jak uvádí V. Marek ve své knize *„Nová doba porodní“* v Indii se ženská pomoc při porodu omezovala na čtyři obratné a věkem zralé ženy, které měly na krátko střižené nehty, obklopovaly rodičku. Jedna z nich ji nabádala k tlačení. Během celého porodu musely být dodržovány různé náboženské a vědecké předpisy (Marek, 2002).

U Aztéků a Mayů se od prvopočátku pomocným ženám u porodu říkalo porodní báby. Tyto pomocnice se těšily velké úctě a řadily se na úroveň lékařů. Žena od okamžiku otěhotnění byla výhradně v péči této ženy, jejíž rozsah působnosti byl nemalý. Kromě obvyklých očistných koupelí báby před porodem aplikovaly masáže břicha, porodní bolesti ovlivňovaly léčebnými nápoji a potními lázněmi jež měly dva cykly. Nejprve to byla lázeň čtyři měsíce po početí a pak druhá dva měsíce před porodem, kdy byla žena zevně vyšetřena porodní bábou pro zjištění polohy plodu. Pokud plod nebyl správně uložen, došlo pomocí zevního hmatu k obratu plodu. V posledních dnech před porodem, než žena slehla, jí byla porodní bába neustále na blízku. K vypuzení plodu se používal kousek nastrouhaného ocasu vačice. Ženy většinou rodily v podřepu a jakmile se dítě narodilo, pomocnice vykřikla válečný pokřik a až teprve poté odřízla pupeční šňůru. Pokud nedošlo k vypuzení plodu rodičkou, žena rodičce třásla hlavou, rukama, nohama a vzývala o pomoc ženská božstva. Jakmile bylo zjištěno, že dítě v břiše ženy nejeví známky života, bylo bábou rozřezáno a po té vyjmuto z těla ženy. Tento úkon byl proveden vždy se souhlasem rodičky. Pokud rodička nesouhlasila, žena umírala společně se svým dítětem v krutých a dlouhotrvajících bolestech. Když se narodil chlapec, byla placenta předána otci, jež ji pohřbil na bojišti, pokud dívka, placenta se zakopala poblíž ohniště. Aztékové byli národ plný pověr a mýtů a proto věřili, že žena, která sedí u ohniště by si svým přičiněním mohla příliš zahřát břicho a tím způsobit přismahnutí dítěte. Spánek během dne může znetvořit dítěti obličej, červená barva způsobí nesprávnou polohu plodu a při pohledu na oběšence může dojít k uškrcení plodu na pupeční šňůře. Co se týkalo stravy, porodní báby doporučovaly

těhotným, aby se vyvarovaly ostrých a nezvyklých jídel, které se stávaly součástí dítěte (Macků, 1998).

U germánských kmenů pomocnice stlačovaly rodičkám břicho nebo je protahovaly mezerami mezi stromy. Při dlouhotrvajícím porodu používaly okuřování, léky, amulety a kouzla. Během porodu byly rodičky ve zvláštní místnosti, u chudých to byla podzemní jáma přikrytá mrvou a u bohatých to bylo lůžko pokryté slámou a vonnými bylinami (Rutová, 2005).

2.2 Požadavky na porodní pomocnice

Od ženy, která se měla stát porodní pomocnicí se požadovalo, aby měla dobrou paměť, byla pracovitá, mravná, vytrvalá, obdařená zdravými smysly, dobrou konstrukcí a nesměla pít alkohol. Musela mít dlouhé a jemné prsty, krátce střižené nehty (Doležal, 2001).

Postupem času, kdy se rozmohla vzdělanost, byly požadavky náročnější. Vyžadovalo se teoretické i praktické vzdělaní v oblastech lékařského umění, anatomie a životosprávy. Aby to, co pozorovala, dokázala správně posoudit, vyhodnotit a reagovat pro dobro rodičky. Trpělivost byla důležitou vlastností, jež jí byla nápomocná při uklidňování a přemlouvání trpící ženy při porodu. Pomocnicí se stala vždy ta, která měla za sebou už vlastní porody a nebyla příliš mladá. Musela být zdravá, pracovitá, obdařená zdravými smysly, slušná, odvážná v každé situaci, mlčenlivá, aby udržet v tajnosti životní tajemství, které se dozvídala od žen. Nesměla být pověrčivá, ziskuchtivá a vykonávat směla jen takovou činnost, která by její ruce nechala jemné, měkké a zdravé**.** Všechny tyto pomocnice byly považovány za velice vážené a později i vyhledávané a v úctě vedené (Doležal, 2001).

3 První písemné zmínky o porodní babičce a jejich povinnosti v porodnictví

Historicky první zmínka o porodních babách je z roku 1176, kde se konkrétně mluví o narození Hroznaty. Další bábou je vychovatelka Alžběta, kterou Král Václav v roce 1284 odměnil za jeho výchovu od nejútlejšího věku (Vránová, 2007).

Babictví, jak se dá z pramenů vyčíst, vykonávaly zpočátku ženy negramotné bez jakéhokoli vzdělání. Ze 14. století se dochovaly dokumenty, kde se píše o činnosti porodních babiček jako o živnosti, která musela být povolena městskou správou a většinou se předávala z matky na dceru. Školeny byly starší babičkou, kdy po čtyřleté činnosti a spolupráci s ní mohly vykonávat tuto činnost samostatně. Věk porodních babiček se pohyboval kolem 30-35 let (Sedláčková, 1973).

Od 15. století jsou od pomocnic u porodu vyžadovány i odborné znalosti a dozor nad nimi měl městský lékař- městský fyzik. Ty pak spolu s ranhojiči – chirurgy a lazebníky byly řazeny do jednotného společného cechu (Macků, 1998).

Až do 17. století vládly tomuto oboru ženy, které chránily, jak se domnívaly stud těhotných žen, jejich ctnost a zdůrazňovaly citlivý ženský přístup, který se s mužským nedá srovnat (Marková, 2008).

Součástí kompetencí porodní báby, samozřejmě na příkaz městského soudu bylo zjišťovat počestnost dívek, zda se již těhotná žena nedopustila potratu, což bylo pak přísně trestáno (Doležal, 2001).

Vzhledem k vysoké úmrtnosti těhotných žen a novorozenců v 18. století dochází k reformě a porodní báby, pokud chtěly vykonávat své povolání legálně, byly nuceny skládat babické zkoušky na univerzitě, kde získaly diplom. Ty, které zkoušky z babictví neměly a byly přichyceny při vykonávání své činnosti jednou, dostaly pokutu, pokud podruhé čekal je tělesný trest. Knihy, ze kterých se učily, psali lékaři, kteří u porodu nikdy nebyli a své vědomosti čerpaly z překladů a antických děl. Postupem času se muži - lékaři mnohem více začaly vměšovat do porodnictví a dochází k vymezení kompetencí pro porodní báby a lékaře. Nastává konkurenční boj, jehož snahou bylo vytěsnit porodní báby, o kterých si lékaři mysleli, že jsou nevzdělané a nevhodné pro

porodnictví. Báby byly povinny při jakékoliv anomálii rodičky nebo potížích při porodu ihned volat lékaře a jejich činnost pak spočívala v dezinfekčních opatřeních. Toto rozdělení však fungovalo pouze ve větších městech, které od vesnic byly vzdáleny mnoho kilometrů a proto se většina porodních bab opět musela spolehnout jen sama na sebe a věřit ve své zkušenosti a dovednosti (Doležal, 2001, Navrátilová, 2004).

V roce 1789 Josef II. vydal nařízení, aby byla postavena všeobecná nemocnice u sv. Apolináře na Novém Městě, kde o rodičky pečovala jedna bába, tři opatrovnice a kuchařka se služkou.

3.1 První nejznámější porodní báby a jejich kompetence

„V českých zemích takové osobnosti mezi porodními bábami nenalezneme, pro útěchu budiž řečeno, že mezi tehdejšími muži rovněž ne.“ (Doležal, 2001, s. 43)

Nejvýznamnější francouzskou porodní bábou byla Louise Bourgeois Boursier narozena v roce 1563. O porodnictví se začala zajímat až po vlastním porodu. Vzdělávala se ze spisů slavného lékaře Ambrosie Paré, jež je považován za zakladatele chirurgie a do porodnictví přispěl svými obraty plodu. Zúčastňovala se pitev, aby získala představu o anatomii a byla proškolována svým manželem, ranhojičem a chirurgem, který pracoval jako asistent u A. Paré. Po pěti letech praxe mezi chudinou získala licenci v Paříži a byla vyhledávána francouzskou aristokracií. Povídalo se o ní, že je opatrná a má obrovské znalosti, které pak formou školení předávala dalším porodním babám. Vyznala se v problematice výhřezu pupečníky, porodu obličejovou stranou a s vrozeným zúžením pánve. Na francouzském královském dvoře pracovala více jak čtvrt století a odrodila všechny potomky Marie Medicejské. V babictví polevila až po té co umřela na horečku omladnic princezna Marie de Bourbon-Montpesier. Louise Bourgeois Boursier je autorkou mnoha děl, mezi nejvýznamnější však patří první učebnice pro porodní báby sepsaná ženou (Vránová, 2007, Doležal, 2001).

Mezi další významné osobnosti babictví patří Justine Dittrichin Siegemundin, dcera faráře a nejslavnější porodní bába Německa. K porodnictví se dostala již v 21. letech, kdy si myslela, že je těhotná. Nakonec se těhotenství neprokázalo a přesto, že sama nikdy nerodila, stala se pro své zkušenosti a vědomosti městskou porodní asistentkou

v Lehnici a posléze vedoucí konzultantkou. V roce 1701 se stala dvorní porodní bábou Pruska (Vránová, 2007).

Na své vlastní náklady vydala knihu *„Nejdůležitější vyučování o těžkých a nepravidelných porodech a Boží pomocí od v pravdě vyučené, zručné a rozumné dvorní porodní báby“*, jež byla společností v mnohém kritizována. Až v 18. století se kniha zapsala do dějin a vyšla v mnoha vydáních a překladech (Vránová, 2007).

Anna Hutchinson (1590 - 1643) byla věhlasná a svědomitá porodní bába, která se přistěhovala do Bostnu a ve svém domě pořádala náboženské schůze, jež měly kacířský charakter. Po té, když se jedné rodičce narodilo dítě bez mozku (anencefalus) došlo ke konfliktu, který vyústil k odsouzení a vyhoštění. Svou činnost pak provozovala ještě několik let na Rhode Island, kde pak byla i se svými 14 dětmi přepadena a následně zabita indiány (Vránová, 2007).

3.2 Život a sociální postavení porodních babiček

Věc porodu byla od prvopočátku svěřována především ženám. Byl to takový uzavřený krvavý ženský svět, do kterého neměli muži přístup pro jejich tzv. nečisté úkony (Sedláčková, 1973, Bůžek, 2002).

Tato práce, kterou si vybraly, nebyla lehká a po dlouhá léta se potýkaly s mnoha předsudky. *„Životní podmínky tehdejších babiček byly velmi bídné.“* (Marek, 2002, s. 69)

Tímto „povoláním“ se živily nejčastěji staré vdovy, které vykonávaly porodnickou praxi nerady a proti své vůli místo žebrání. Odměna za tuto práci byla velmi malá (Marek, 2002).

Až později tyto porodní báby vedle doktora a faráře patřily ve vesnici k nejváženějším osobám. Zkušenosti o těhotné si ženy předávaly navzájem mezi sebou formou učednictví (Doležalová, 2006).

Ve druhé polovině 19. století se o tuto živnost zajímaly ženy z nejchudších poměrů, které se do školy přihlásily, přesto že měly minimálním vzděláním. Na jejich špatné poměry jako první upozornil Dr. Pachner, který jako jeden z mála poukázal na jejich

bídnou životní situaci a začal se zabývat otázkou jak tuto situaci zlepšit. Zjistil, že aby porodní bába žila důstojně, bylo potřeba provést 60 porodů na 2 tisíce obyvatel. Avšak podle statistik bylo bab o 1/3 více než bylo potřeba. Tento nadbytek babiček se týkalo měst, ve vesnicích jich byl spíše nedostatek. Další příčinou špatných podmínek bylo nezajištění ve staří a v chorobě. Babičky vykonávaly svou živnost do vysokého věku a v průměru si denně vydělaly za porod 40 haléřů, které použily nejen k obživě, ale musely za vydělané peníze kupovat i dezinfekci. Jejich roční příjem činil 121,48 korun na vesnici, v menších městech 173, 30 korun a ve větších městech přes 200 korun (Vránová, 2007).

Ať už byl rozdíl ve výdělcích jakýkoliv, porodní báby nenechaly nic náhodě a začaly zakládat podpůrné spolky, které jim měly zajistit alespoň nepatrnou podporu ve stáří, nemoci či smrti. Měsíčně to činilo 70 haléřů a v roce 1919 1 koruna na osobu (Vránová, 2007).

Kromě těchto podpůrných spolků vznikla v Praze i organizace zvaná *„Zemská jednota porodních babiček“*, v Brně *„Sdružení porodních babiček v Rakousku“* a ve Vídni *„Římská organizace rakouských babiček“*. Ještě před vznikem těchto spolků a organizací, se v roce 1911 konal v Drážďanech 1. mezinárodní sjezd porodních babiček, jehož předsedkyní se stala Pavla Bohmová, která vzbudila naději na lepší život ve všech porodních babičkách. Byl zvolen přípravný výbor a na schůzi přijaty tyto body:

1.“Delší doba vyučování

2. Zavedení úředně povolených honorářů

3. Zřízení grémia

4. Penziování porodních babiček v určitém věku

5. Dosazování porodních babiček podle okresů a potřeb.“ (Vránová, 2007, s. 80)

3.3 První porodníci muži a jejich prvotní činnost v oboru porodnictví

Porodnictví, jako obor pro muže byl na velmi nízké úrovni, neboť neměli možnost sbírat zkušenosti v porodnické oblasti. Porodníci jakožto chirurgové byli k porodu

volány až v těch nejkritičtějších chvílích, v případě, kdy si porodní báby nevěděly rady, a život rodičky byl ohrožen. Nejprve se jednalo o lazebníky, ranhojiče, bradýře, kteří porod ukončili tím nejjednodušším způsobem. Prováděli extrakci plodu, různé zmenšující operace, obraty a rozčleňování plodu, dekapitace a perforaci hlavičky Tyto středověké drastické operace zachránily mnoha rodícím ženám život (Doležal, 2001).

Mezi první muže, jež se zapsali do historie patřil například Eucharius Roesslin, apatykář a později městský fyzik, který napsal první knihu pro porodní báby pod názvem *„Růžová zahrada těhotných žen a porodních bab"*. Kniha byla psaná lidovou formou, má 12 kapitol a je obohacená o kresby i praktické rady (Doležal, 2001, Vránová, 2007).

Později v 18. století došlo k výraznému obratu v oboru porodnictví a ze sociální události, za kterou byl dříve porod považován, se stala událost lékařská. Stále více žen vyžadovaly při porodu spíše lékaře než porodní bábu a tato činnost se stala nedílnou součástí jejich lékařské praxe (Marek, 2002).

Stejně jako porodním babičkám bylo mužům – lékařům nařízeno vzdělávání a v roce 1753 byl zaveden akademický titul „magistr porodnictví". Mužů, kteří se přednášek zúčastnili spolu s babičkami, bylo velmi málo. Mezi prvními byl David Schreer jež své vzdělání v porodnictví získal v roce 1768. Někteří lékaři své porodnické vzdělání- teoretické získávali na soukromých hodinách u akušérů a při návštěvách porodnic, kde měli muži velice omezený přístup. Od roku 1788 pak podle nařízení museli skládat zkoušku z porodnictví všichni krajští fyzici, kteří zkoušeli a kontrolovali porodní báby. Dle historických pramenů například v Praze v roce 1800 působilo jen 9 porodníků. V roce 1873 podle zákona ze dne 17. 2. akušéři a chirurgové jako profesní skupina zaniká a provozovat praxi směli jen ti, co získaly diplom před rokem 1876 (Lenderová, 2005).

3.3.1 Julian Klement

Průlom dosavadní péče nastal v roce 1663, kdy si vévodkyně de la Valerie vybrala k porodu šikovného porodníka Juliana Klementa, který měl tvář zahalenou v závoji a schovával se za závěsem (Doležal, 2001).

Pověsti porodníků- lékařů u porodu se rozšířila ve většině zemích. Později jich byla celá řada, byli třikrát až čtyřikrát dražší než porodní báby, obdarováváni penězi, drahými kameny a dostávali děkovné dopisy (Lenderová, 2006).

3.3.2 František Jan Mošner

V Čechách se muži porodníci objevili až v 18. století pod označením babič. Významným českým profesorem porodnictví byl František Jan Mošner. Narodil se v rodině zahradníka a díky otcova zaměstnavatele mohl vystudovat medicínu. Jeho oborem byla chirurgie a porodnictví. Po dokončení studia na Lékařské fakultě v Praze působil jako asistent v porodnickém domě a později na porodnické klinice u A. Jungmanna. Přestože byl národností Němec, přidal se k Čechům a své odborné publikace psal v českém jazyce. V roce 1829 se stal profesorem a přednášel teoretické a praktické porodnictví na Olomoucké univerzitě. Svou učitelskou činnost v Olomouci ukončil v roce 1874. Během svého života byl také ředitelem nalezince a porodnice a vydal učebnici Babictví. V úvodu popisuje rozdíl mezi funkcemi porodníka a porodní báby (Doležal, 2001).

3.3.3 Antonín Jan Jungmann

Velkou měrou se o výuku zasloužil také lékař, porodník a bratr jazykovědce Josefa Jungmanna Antonín Jan Jungmann, který se stal magistrem porodnictví a v roce 1804 vydal první česky psanou učebnici porodnictví s názvem *„Úvod k babení“*. Tato kniha se zařadila mezi nejžádanější knihy té doby. Jungmann svou knihu rozdělil do několika kapitol. V jedné např. popisuje možné komplikace při porodu, rozdělil porod na řádný a nepořádný, na lehký a těžký, jenž má být ukončen uměle. Součástí knihy jsou také požadavky na bábu a rady žačkám jak získat umění babické. Své místo v knize má i anatomie. Jako první zavedl psaní porodopisů, zlepšil úroveň výuky a jeho přednášky byly nejen v němčině, ale také v češtině (Doležal, 2001).

3.3.4 Václav Rubeška

Václav Rubaška, známí jako vedoucí výuky porodních asistentek, později profesor gynekologie a porodnictví, vydal jednu z nejznámějších učebnic pro porodní báby

„Porodnictví pro babičky“. Rubeška v knize popisuje desinfekci a sterilizaci, píše o menstruaci a možných vnitřních hmatech. Informuje o pohlavních chorobách, popírá mléčnou horečku v šestinedělí a popisuje zpomalení či zrychlení ozev jako nebezpečí pro plod. Důležitou statí je varování babiček před zatajováním porodních poranění. Součástí učebnice jsou ilustrace, například mechanismus porodu nebo pomůcky potřebné k porodu (Doležal, 2001).

Jeho výuku absolvovalo po dobu 28. let na pět tisíc porodních babiček, které potom pracovaly po celé zemi (Vránová, 2007).

3.4 Rozsah povinnosti porodních babiček

Bylo stanoveno mnoho povinností pro porodní babičky. Mezi nejdůležitější patřila péče a ošetření jak matky, tak i novorozence. Nemalý důraz se kladl i na edukaci těhotných před i v průběhu porodu, následná péče o dítě, nácvik kojení a chování ženy po porodu. Na doporučení babiček by nedělka po porodu měla odpočívat alespoň devět dní, jíst silné vývary, pít dostatek tekutin a dávat si pevné zábaly na břicho, aby se lépe zavinovala děloha (Lenderová, 2003).

Každá bába po složení zkoušek a přísahy vrchnosti obdržela svůj opis slibu, který ji zavazoval k dodržování určitých pravidel. Dozor nad ní měl místní farář, kterému byla povinna hlásit všechny porody a podezřelé potraty. Nesměla při porodu používat nástroje, podávat rodičce léky tišící bolest a při jakýchkoliv komplikací byla její povinnost posečkat u rodičky do té doby, dokud se nedostaví lékař. Jestliže hrozilo úmrtí dítěte bez řádného pokřtění, mohla provést nouzový křest nenarozeného dítěte, ke kterému byly vybavená svěcenou vodou (Lenderová, 2006).

Od roku 1809 měla povinnost každá babička nosit odznak, jež je odlišil od těch, co zkoušky neudělaly a vyvěsit na svůj dům cedulku s označením „zkušená pomocnice“. V roce 1878 byl vydán říšský zákon, jež stanovuje počet bab v obci a ukládá obci povinnost starat se a zajistit jim důstojné sociální zázemí (Lenderová, 2006).

Podle daných babických instrukcí od roku 1881 patřila práce porodní báby do „kategorie osob zdravotních“ a jejich další povinností bylo vést statistiku. Jednalo se o takzvané „tabulky narozených“, které odevzdávaly okresnímu lékaři či hejtmanovy

města. Tabulky si kupovaly na okresním nebo obecním úřadě a zapisovaly do nich průběh porodu. Vše muselo být řádně vyplněno a nesměl chybět podpis báby. Nejenom tabulky, ale i deník byl povinností každé báby vést, ve kterém na první straně nesmělo chybět úřední potvrzení o babické kvalifikaci. Ne každá porodní bába však toto nařízení respektovala a tabulky odevzdávala. Našli se i takové, které si záznamy do porodních deníků nezapisovaly, tabulky nevedly a neodevzdávaly, což mělo za následek neúplnou statistiku (Lenderová, 2006).

Dle nařízení z roku 1897 nesměla bába odmítnout žádnou těhotnou ženu, natož rodičku, výjimkou však byl předchozí porod rodičky nakažené přenosnou chorobou. V takovém případě mohla porodní bába požádat některou jinou bábu o zastoupení a samotný porod nesměl probíhat v bytě babičky, ale v domě rodičky. Další povinností babičky vyplívající z nařízení bylo, povinné vyšetření matky během těhotenství, poučení o somatických změnách související s těhotenstvím a seznámit ji s výsledky vyšetření (Lenderová, 2006).

3.5 Domácí porod za asistence porodní báby v 18. – 19. století

Pokud si žena zvolila porod doma, vše si musela nachystat sama. Jednalo se o přípravu čisté místnosti s minimem nábytku, dostatečného množství ložního a dětského prádla. Opatřit tvrdší lůžko nepromokavou fólií, dostatek teplé vody, obinadlo na pupečník dítěte a předem vybrat a informovat babičku. Rodičce bylo doporučeno, aby byla přiměřeně oblečená, nejlépe aby měla punčochy, sukni a živůtek. U porodu pak společně s rodičkou mohla být matka a starší ženy. V 18. století při porodech doma přestaly báby rodičku mazat máslem, oleji a jinými mastmi, které byly pro ženu škodlivé a ve většině případech způsobovaly infekci. Začalo se více dbát na čistotu při porodu, ať už se to týkalo ženy či nově narozeného dítěte. Po porodu pak žena odpočívala a bába nad ní bděla (Lenderová, 2003).

Výběr porodních bab ve městě byl mnohem jednodušší než na vesnici. Ve větších městech např. v Praze byly tištěné adresáře, kde bylo uvedeno jméno a adresa porodní báby. V roce 1859 již adresář obsahoval 6 kvalifikovaných porodních babiček a 30 ranhojičů (Lenderová, 2003).

Na přelomu 18. a 19. století bylo v Praze evidováno 58 porodních babiček a ty nejšikovnější asistovaly alespoň u 78 porodů ročně. V 19. století pak při jakýchkoliv komplikací při domácím porodu byla porodní bába povinna vždy volat lékaře, který jako jediný mohl provést nastřižení hráze, dirupci vaku blan, použít kleště nebo změnit a vyřešit abnormální polohu plodu (Lenderová, 2003).

3.6 Zakázaná činnost porodních babiček v 19. století

Je známo z historických pramenů, že některé porodní báby se nechaly svést k zakázané činnosti. Jednalo se hlavně o vypuzení nebo usmrcení plodu, jež se považovalo za násilný potrat a usmrcení-vraždu novorozence. Tento kriminální čin, pokud došlo k prozrazení, nezůstal bez potrestání. Matka byla většinou potrestána šesti měsíci až jedním rokem žaláře a otec, pokud se aktu zúčastnil nebo jakkoliv se na něm podílel, skončil také ve vězení. Nejpřísněji byla potrestána porodní bába, která ať už v dobrém úmyslu pomohla ženě v nesnázích, strávila v žaláři jeden až pět let (Vránová, 2007).

K těmto praktikám se uchylovaly většinou ženy z chudých poměrů, kde převládala bída a svobodné matky, kterým toto rozhodnutí jistě nečinilo žádné potěšení, ale byl to čin spojený se zoufalstvím. V případě svobodných matek se jednalo o ochranu dítěte, které by jistě společnost zavrhla a společenské ponížení by si neslo společně s matkou po celý život. Ne vždy u potratu asistovala porodní bába, mnohdy si ženy pomáhaly samy, zvedaly různě těžké břemena, skákaly z výšky, koupaly se v horké vodě (Lenderová, 1999).

Jak uvádí Dr. L. Svoboda ve své knize *„Mladá matka“*, podle služebních předpisů pro porodní asistentky, konkrétně paragraf 37 se píše, že každá porodní asistentka je pod neustálým dohledem úřadu, který ji v případě překročení kompetencí či porušení povinností může uložit trest podle ministerského nařízení z roku 1857 (Svoboda, 1946).

V 19. století se rozmohla potratovost, a proto většina států přijala protipotratové zákony, které po řádném soudním procesu stanovovaly tresty pro všechny zúčastněné v délce pěti až deseti let žaláře. Později v polovině 19. století došlo ke zmírnění trestů a potratovost se pro některé báby či tzv. andělíčkářky stala výhodnou živností. Potrat stál 15-20 zlatých (Lenderová, 2006).

4 Vzdělávání během staletí v oboru porodnictví

O možnostech vzdělávání, které mají porodní asistentky dnes se v dávných dobách porodním bábám ani nesnilo. Babictví, jak se dříve říkalo oboru porodnictví, dosáhlo postupem času vysoké profesní úrovně. Cesta to byla dlouhá a složitá. Nejprve se to, že bába pomáhala rodičce, bralo jako pouhá ženská solidarita, ať už se jednalo o rodinnou komunitu a později i mimo ni. Zpočátku to bylo něco mezi šarlatánstvím a magií jak se někteří domnívali. Profese porodní báby mnohdy končila za hranici zákona. Později vzdělání předčilo předsudky a porodní báby se staly nenahraditelnými vyhledávanými pomocnicemi, které jako první kromě samotné rodičky viděly zrození nového života.

4.1 Výuka a činnost porodních bab v prvopočátcích

Ať už se o bábách povídalo cokoliv, společnost je nemohla zavrhnout, protože je potřebovala. Jejich úkolem bylo rodit, dohlížet nad obecnou mravností. Svou přítomností a činností se zasadit o snižování úmrtnosti matek a novorozeňat, jež byla v tehdejších dobách vysoká. Jakmile si postupem času porodní báby vybudovaly svou živnost, získaly úctu a uznání, musely od roku 1550 bojovat s chirurgy, ranhojiči, lazebníky a jejich profesní místo ve společnosti bylo ohroženo, přestože zkušenosti s porody měli mnohem větší (Lenderová, 2006).

Na začátku existence babictví porodním babám stačily zkušenosti, jež si předávaly mezi sebou, později však bylo potřeba složit zkoušky a na jejich základě byly stanoveny kompetence bab. Po vyšší kvalifikaci volaly hlavně vrchnostenské a farní úřady, které byly obeznámeni s vysokou úmrtností rodiček a dětí. Na základě toho pak činnost a pravomoce porodním babám vymezovaly řády, předpisy, instrukce, nařízení a zákony. Museli se jich držet všichni ti, kteří se tomu to oboru chtěli profesně věnovat, ať už se jednalo o muže nebo ženy. Ve většině případů se jednalo o absolvování několikaměsíčního studia ve školách, praxi a mnoho dalších kritérií, která musela být splněna (Lenderová, 2006).

4.1.1 První porodní školy pro porodní báby

První studium porodních babiček počalo ve 14. století na Karlově universitě, jež byla založena 1348. Přednášelo se porodnictví a gynekologie, avšak pouze teoreticky. Přednášejícími byli profesoři duchovního stavu, proto zde chyběly praktické ukázky a nácvik (Vránová, 2007).

V roce 1620 vzniklo v nemocnici v Paříži první porodnické oddělení, kde se od roku 1630 začal studovat i obor porodní asistentka. Porodnické oddělení vedla vrchní sestra, která se do vyučování asistentek zapojila a školila je. Studium trvalo tři měsíce, z toho šest týdnů se studentky dívaly na porody, které prováděly již zkušené porodní báby a dalších šest týdnů prováděly porody samy, pod dohledem vrchní sestry. Do nemocnice přicházely rodit ženy z chudších vrstev a ženy ne úplně zdravé. Ve většině případech se jednalo o průjmy, svrab či pohlavní nemoci a o jedno nemocniční lůžko se dělilo 4 - 5 žen. Z důvodu nemocí a nadměrného výskytu horečky omladnic přežila dost často jen jedna žena z dvaceti (Doležal, 2001).

Dále na lékařské fakultě v Paříži v roce 1731 byla založena Akademie Royale de Chirurgie, která měla sloužit k výuce porodnictví. Přednášejícími byli tři mistři z řad chirurgů, kteří své přednášky nastudovali z latinských spisů. Není známo, zda se přednášek účastnily i porodní báby, ale ti co výuku absolvovaly, se zajímaly spíše o praktické zkušenosti než teorii (Doležal, 2001).

Již v polovině 18. století se v Evropě na lékařských školách nebo v nemocnicích rozmohly instruktážní kursy pro obor babictví, jehož absolventi byli nejen budoucí lékaři, ale také porodní báby. Ve výuce velkou roli hrála tzv. mašina, kožený model spodní části trupu ženy a fantóm, model novorozence. Tyto pomůcky byly využity při teoretické a poté i praktické výuce k nácviku základních vyšetřovacích metod, porodnickým manévrům, k nácviku ošetření novorozence. Tyto modely se podobaly ženskému lidskému tělu a novorozenci a nácvik pro většinu studentů byl velkým přínosem (Doležal, 2001).

V roce 1773 vzniká v Čechách univerzita v Olomouci, jejichž součástí jsou tři fakulty - právnická, teologická a filozofická, kde se přednášela anatomie a chirurgie. Později místo univerzity bylo zřízeno dvouleté lyceum zaměřené na medicínsko-chirurgické

studium, kde se školili nejen venkovští a městští ranhojiči, ale také porodní babičky. Nejprve probíhala výuka německy, až později i česky se zaměřením na teorii. Přednášejícími byli profesoři anatomie (Vránová, 2007).

Od roku 1787 pak výuka probíhala u lůžka rodičky. Bylo zřízeno několik bezplatných lůžek pro rodičky a nemálo lůžek pro šestinedělky. Chudé ženy, které bezplatně rodily v nemocnici, se pak musely zavázat, že zůstanou po nějakou dobu kojnými pro osiřelé děti. Za tuto službu pak po celou dobu dostávaly stravu, pivo a dva krejcary denně. V pozdějších letech už probíhaly dva kurzy ročně a věk budoucích porodních babiček se pohyboval od 21 do 46 let. Mezi studujícími byly ženy jak české, tak německé národnosti a mnohdy se kurzu zúčastnily i řádové sestry. Podmínkou pro studium bylo umět číst a psát a výuku zajišťovali F. J. Mošner, V. Vyšín a F. Groh, kteří učili z učebnice A. Jungmanna. Studium bylo pak pro všechny zakončeno závěrečnou zkouškou a povinnou babskou přísahou. Text přísahy porodních babiček, který byl přečten absolventkám školy, zněl takto:

„Slíbíte, že těhotným, rodičkám a šestinedělkám, k nimž budete povolána ku pomoci, a to jak chudým stejně jako bohatým, s tímto zde naučeným uměním budete nápomocna a že při tom věrně a svědomitě splníte všechny povinnosti, které jsou porodní bábě skrze zákony a předpisy a zvláštními instrukcemi předepsány.“ (Vránová, 2007, s. 41 - 42) Po přečtení musela budoucí porodní babička říci *„Co mi zde bylo přečteno, tomu jsem porozuměla a slibuji to dodržeti“*. (Vránová, 2007, s. 42) Následovalo podání ruky na stvrzení slibu a předání diplomu. Diplomy byly psány v němčině a až později od roku 1880 v češtině. Veškeré poplatky za zkoušky ve většině případech platila vrchnost či domovská obec (Vránová, 2007).

4.1.2 První učené knihy pro porodní báby

První knihy pro porodní báby byly napsány již ve starověkém antickém Řecku a jejich autorem je Hippokrates, údajně jediný porodník a gynekolog té doby. Dílo nazvané *„Corpus Hipokraticum“* obsahuje spisy popisující povahu ženy, neplodnost a aforismy. Nebyl však jediný, který se zaměřil na porodnictví. V Řecku se najdou i jiní neméně známí lékaři, kteří se věnují porodnictví např. Aristoteles ze Stageiry, který píše o krvácení v těhotenství, potratech, líčí změny ženy, porodní bolesti a mnohé jiné.

Herophilos z Chalcedonu napsal jednu z nejstarších knih pro porodní báby, kde popisuje a následně vysvětluje příčiny nepostupujícího porodu. Mezi ženské lékaře se zařadil také Soranus z Dresu jež napsal rozsáhlé dílo *„De arte obstetrica mobisque mulierum“ („O umění porodnickém a nemocech ženských“)* (Vránová, 2007, s. 14-15).

Mezi odbornou literaturu pro porodní báby patřil také spis německého lékaře Eucharia Roeslina pod názvem *„Zpráva o naučení ženám těhotným a babám pupkořezným“*, jež by do češtiny přeložen v roce 1519 (Lenderová, 2003).

V roce 1576 vyšla kniha *„Zahrádka růžová žen plodných a neplodných“*, kde autor M. P. Dačický z Wolkenberku popisuje nejen fyziologický či komplikovaný porod, ale také využití magie a praktik tzv. „špinavé apatiky“. Jednalo se o využití drahých kamenů zavěšených na krku během celého těhotenství, podkuřování holubím nebo čapím trusem, přivazování čerstvě zabitých slepic na levé stehno atd. (Lendnerová, 2006, s. 27).

Všechna dostupná literatura, příručky, spisy nebo knihy ranného novověku měly sloužit porodním bábám, lékařům, lazebníkům a jiným osobám, poskytující pomoc při porodu ať už se jednalo o laika nebo odborníka. Snahou všech autorů i těch nejmenovaných bylo nabídnout návod při terapeutických postupech, řešení případných náhlých komplikací, aktivní vedení porodu, psychologické rady, jak vyšetřit rodičku a připravit porodní pole ať už s použitím magie nebo bez ní.

V roce 1804 pak vyšla první nejznámější česky psaná učebnice pro porodní báby pod názvem *„Úvod k babení“*, jejímž autorem byl A. Jungmann a používala se až do poloviny 19. století. Kniha vyšla v několika vydáních a byla u studentů velmi oblíbená pro svůj neobvyklý způsob přípravy k porodnické praxi. Dle Jungmanna byli výkony hnusné, nečisté a práce nevděčná. Rozděluje porod na řádný, nepořádný, lehký či těžký, šťastný a nešťastný (Vránová, 2007).

F. J. Mošner napsal 1836 učebnici *„Babictví“*, ve které popisuje 5 dob porodních, na rozdíl od Jungmanna, který jich ve své knize popisuje šest. Celá kniha je rozvržena do několika oddílů se zaměřením na patologii, vlastnosti porodní báby, ošetření a péče o novorozence i kojence (Vránová, 2007).

Roku 1888 vychází učebnice pod názvem *„Babictví“* a autorem je V. Vyšín, jež byla zaměřena především na horečku omladnic, vznik, prevenci, příčinu a léčbu (Vránová, 2007).

Václav Rubaška, docent lékařské fakulty napsal 1893 učebnici *„Porodnictví pro babičky“*, kde kromě úkolů babiček dopodrobna popisuje, jak probíhá fyziologický porod, který má 5 porodních dob. Kniha má 9 oddílů a z toho jeden je výhradně zaměřený na to, jak chránit a zabránit protržení hráze rodičky, protože při protržení hráze dochází k silnému krvácení, infekci a při nezhojení ke zmrzačení ženy (Vránová, 2007).

V. Rubeška ve své knize také píše: *„Úkolem porodní babičky je raditi těhotným, přisluhovati a pomáhati rodičkám a ošetřovati šestinedělky a novorozeňátka a to jen potud, zdraví jich je uspokojivé. Jakmile vznikne jaká nepravidelnost, má ji babička poznati, a za včas volati lékaře, aby odvrátila nebezpečenství od matky neb od dítěte nebo obou. Je tedy povolání babiččino dosti důle-žité. Vědomosti k tomu potřebných nabývá babička na školách babických, kde se naučí také výkonům k tomu náležejícím. Když pak na konci běhu učebního obstojí při zkoušce, dostává diplom a právo provozovati babictví kdekoli v zemích rakouských.“* (Vránová, 2008, s. 40)

4.1.3 Časopisy pro porodní babičky

První časopis pro porodní babičky vyšel v roce 1907, přesněji 10. ledna v Brně. Nesl název *„Časopis porodních babiček“* (zkratka ČPB). Vycházel 1x do měsíce, vždy desátého a to až do roku 1919. Šlo o odborné texty, které využívaly báby z Moravy, Čech a Slezska. Báby se na časopise aktivně podíleli, předávaly si zde nejen své zkušenosti, ale také zážitky z praxe, připomínky k práci, vyjadřovali názory a také se vždy našlo místo i na reklamu. Svými články přispívali také odborníci z řad lékařů a porodníků (Vránová, 2007).

V roce 1912 začal vycházet další časopis, který vydávala Zemská jednota porodních babiček a jmenoval se *„Věstník věnovaný zájmům porodních babiček“*, do kterého přispívali i lékaři Dr. Rubeška, Dr. Pachner a Dr. Trapl. Úkolem časopisu bylo:

„udržet a *osvěžit odbornými články vědomosti porodních babiček“*

„starat se o stavovskou organizaci a bojovat za lepší postavení porodních babiček“. (Vránová, 2007, s. 81)

V roce 1919 pak vzniká časopis *„Věstník“,* který vydávala *„Ústřední jednota porodních asistentek“.* Tento spolek požadoval pro porodní babičky, jež byly přejmenovány na porodní asistentky úpravu školní docházky, stálý plat, jednotné sazby za jednotlivé výkony, pojištění na stáří a mimo jiné i pozastavení další výuky a opakovací kurzy. Jelikož se kurzů nedočkaly, zavedl opakovací kurzy spolek ve svém časopise. V časopise vycházely odborné články z gynekologie, porodnictví a pediatrie, odborné otázky, na které porodní babičky odpovídaly a za správné odpovědi byly pochváleny (Sedláčková, 1973).

4.2 Přísaha porodních bab

„Za období vlády Marie Terezie měly porodní babičky tuto přísahu:"

„Já N. N. přísahám Bohu všemohoucímu, jeho důstojné a bez prvotního hříchu počaté matce Panně Marii i všem svatým, že se ve svém úřadu babském chci zachovati tím způsobem, a to:

1. *Panu děkanu a pánům doktorům v tomto svém úřadu povinnost, poslušnost a čest prokázati.*
2. *Jejich nadání, ustanovení, a nařízení, které by se mého úřadu týkaly a staly nebo ještě státi mohly, poslušně a pilně zachováti. Nikoliv však:*
3. *Žádné svobodné osobě ani v době její měsíční čas vynucovati nebo děti předčasně vyháněti, ani jim k tomu nějaké léky raditi, tím méně užívati dáti.*
4. *Ani rodícím ženám bolest působiti nebo pro vypuzení dítěte léky podávati, leč by to panem děkanem a doktorem bylo uznáno za dobré, dále:*
5. *Mdlé děti, které by před příchodem na svět nebo z nedostatku kněze museli zemřít, nejinak z nouze křtíti než přírodní vodou slovy: ‚Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.' Kdyby takové dítě bylo živo a k řádnému křtu přineseno, pak se ve všem tímto od její císařské a královské Milosti nedávno vydaným naučením bedlivě říditi.*

6. *Kdybych se dozvěděla, že by nějaká žena, která by nebyla od pána doktora řádně zkoušena, uznána a do přísahy vzata, u rodících žen se dala potřebovati, bez průtahu chci to udati panu děkanovi a pánům doktorům, ostatně se také všem, jak se sluší, poctivé ženě zachovati chci. K tomu mi dopomáhej Bůh, jeho důstojná a bez prvotního hříchu počatá matka Marie panna i všichni svatí. Amen!" (Vránová, 2007, s. 38-39)*

4.3 Požadavky na porodní babičky

Zpočátku babické umění nebylo ničím jiným než vzájemné předávání si zkušeností, proto i požadavky na porodní báby, dříve nazývané pomocnice, nebyly v porovnání se současnou dobou až tak náročné. Ta, která měla odvahu a byla vybrána staršími ženami, stala se porodní bábou. Později už to tak jednoduché nebylo. Nároky a požadavky rostly a tím se i zužovala možnost stát se porodní babičkou. Kromě předaných zkušeností, musela být obeznámena se sexualitou, reprodukcí, bylinkářstvím, soudními a církevními předpisy. Učené knihy a časopisy ze kterých se báby vzdělávaly, jim umožnily nahlédnout do oboru medicíny a tyto nabité vědomosti zužitkovat ve své praxi. Nejen diplom, který byl v pozdější době nutností získat, ale i osobní vlastnosti babičky byly podstatou poslání a uznání v oboru. (Lenderová, 2006, Vránová, 2007, Doležal, 2001)

Dle A. Jungmanna měla být bába *„nepřítelkyně marné žvavosti, klevet, opilství, milovnice čistoty",(Lenderová, 2006, s. 138 – 139)* a vzhled *„bez ohavných sutin, bez svrabu". (Lenderová, 2006, s. 139)* F. Mošner rozdělil vlastnosti porodní báby do několika skupin:

1. „vlastnosti těla" (babička zdravá, silná a čistotná),

2. „vlastnosti ducha" (gramotná, s dobrou pamětí a zdravým rozumem),

3. „vlastnosti srdce" (svědomitá, opatrná, mlčenlivá…) (Lenderová, 2006, s. 139).

4.4 Reformy ve vzdělávání porodních babiček

Odproštění se od předsudků a průlom v porodnictví nastal za vlády Marie Terezie. Jejím osobním rádcem byl lékař Gerhard van Swieten, jež stál za zrodem reforem

vysokoškolského studia a státem organizovaného zdravotnictví. Přinesl tak základ pro ucelený systém státní zdravotnické správy. Reforma vzdělávání a rozsah kompetencí patřil mezi prvořadé cíle reforem zdravotnictví (Vránová, 2007).

Prvním krokem reforem se stal dvorní dekret z roku 1745, ve kterém se psalo, že porodním bábám má přednášet profesor anatomie a babičky mají přihlížet pitvám mrtvých ženských těl. Na základě dalšího dekretu musely absolvovat přezkoušení krajským fyzikem nebo na lékařské fakultě a po vydání třetího dekretu pro získání zkušeností měla být babičkám demonstrována anatomie pitvami ženských mrtvol (Rozsívalová, 1951).

Marie Terezie 24. 7. 1753 na doporučení svého poradce vydala *„Generální zdravotní řád pro Království české“,* který stanovil práva pro fyziky, ranhojiče, lékárníky a mimo jiné i pro porodní báby. Podle nařízení řádu z roku 1761 měli být nekvalifikovaní výše uvedení stíháni a trestáni pokutami. Nejprve to byly peněžní pokuty později trest fyzický-bití (Lenderová, 2006).

Následoval další dvorní dekret, který nařizoval babičkám dvakrát týdně praktickou výuku ve špitále. Později v rámci Josefínské reformy zdravotnictví, kdy docházelo ke vzniku porodnic vedle nemocnic, mohly porodní báby svou praxi vykonávat i zde. Nejprve porodnice sloužily jako sociální ústav pro pomoc svobodným matkám. Po té poskytovaly i pomoc v šestinedělí a některé rodičky posloužily i jako výuka pro mediky a porodní babičky (Zeman, 2006, Doležal, 2006).

4.5 Právní úpravy a stanovení kompetencí porodních babiček

Podle paragrafu 31 bylo povinnosti porodních babiček v co nejkratším čase po porodu ženy nahlásit údaje o dítěti, čas, den, měsíc narození, pohlaví, zda bylo manželské či nemanželské, narodilo se živé nebo mrtvé a zda bylo pokřtěno a kým (Vránová, 2007, Svoboda, 1946)

Po vzniku státní samostatnosti ve 20. století dochází k reorganizaci výuky porodních asistentek. V roce 1920 rozhodlo ministerstvo zdravotnictví ukončit kurzy porodních asistentek a ponechat jen opakující kurzy pro již vystudované zkušené porodní babičky. Důvodem ukončení byl nadměrný počet porodních bab. Babické školy nejprve spadaly

pod ministerstvo zdravotnictví a posléze po přejmenování na universitu přešly pod resort ministerstva školství (Vránová, 2007).

V roce 1925 se konal Mezinárodní sraz porodních asistentek, kde Dr. Rubeška požadoval zavedení tříletého studia pro porodní báby, neuspěl však. Dále v roce 1928 vyšel nový zákon *„O pomocné praxi porodnické, jakož i o vzdělání a výcviku porodnických asistentek“*. Do zákona však zapomněli zařadit pojištění a rajónování porodních asistentek, o které usilovaly již delší dobu. V tomto roce se přejmenovaly porodní báby na porodní asistentky a vznikly nové státní ústavy pro vzdělávání porodních asistentek a to v Ostravě, Pardubicích a v Liberci. V 1947 fungovaly jen dva ústavy pro studium porodních asistentek a místo 10 měsíců se studovalo dva roky. Absolventky musely bydlet v ústavech a platit školné za celou dobu studia hned po přijetí (Vránová, 2008).

Uchazečky, které se chtěly stát porodními asistentkami, musely předložit žádost o přijetí, rodný list, prokázat se průkazem československého občanství, vysvědčením o slušném chování a tělesné a duševní způsobilosti, očkovacím průkazem s očkováním proti neštovicím, dokladem o znalosti jazyků vyučujících na škole a v neposlední řadě vysvědčením o absolvování tří tříd měšťanky. O přijetí rozhodoval ředitel školy a přednost mněly studentky, které se písemným slibem zavázaly po získání diplomu nastoupit tam, kam je zdravotnická správa pošle (Vránová, 2007).

V roce 1948 byl přijat *„zákon č. 248/1948 Sb. týkající se okrskových porodních asistentek a úpravy oprávnění k výkonu pomocné praxe porodnické“*. V článku 1. § 1 se přiděluje na základě zřízení ústavů národního zdraví a poradenské zdravotní péče podle zákona ze dne 19. března 1947, č. 49 Sb. okrsková porodní asistentka do každého okresu. Okrskovou porodní asistentkou mohla být jen ta, která měla československé občanství, byla bezúhonná, tělesně i duševně zdravá, ne starší 45 let, získala diplom se vzděláním o pomocné praxi porodnické a výcviku porodních asistentek podle zákona z roku 1928 č. 200 Sb. Tato zvolená porodní asistentka podle § 3 měla za povinnost zajistit poradenství v rámci zdravotní péče u těhotných žen, rodiček, šestinedělek, novorozenců, kojenců a poskytovat bezplatnou porodní péči ženám, které neměly nárok na ošetření při porodu. Tyto kompetence byly stanoveny ministerstvem zdravotnictví vyhláškou v Úřední listině. Služební poměr pro asistentku byl smluvní a následné práva

a povinnosti vyplívaly ze služební smlouvy, která byla písemně sjednána s krajským národním výborem (zákon o okrskových porodních asistentkách a o úpravě oprávnění k výkonu pomocné praxe porodnické, předpis č. 248/1948 Sb.) (Zákony pro lidi, 2010).

Postupem času, konkrétně v 50. letech došlo ke zrušení živností a tím i nezávislých porodních asistentek. Všechny porodní asistentky se tak staly zaměstnanci a začaly pracovat v porodnicích nebo v ambulancích. Porodní asistentka v ambulanci spolu s lékařem pečovala o ženy s gynekologickým onemocněním, o ženy s rizikovým těhotenstvím a nezávisle na lékaři vedla poradnu pro těhotné bez rizika, prováděla edukaci před porodem, chodila na návštěvy k ženám po porodu, bezprostředně po propuštění z nemocnice. Na návštěvě porodní asistentka zkontrolovala maminku a dítě po stránce zdravotní, informovala ji o šestinedělí, kojení, výživě, zodpověděla všechny dotazy, které novopečená maminka měla, ať se týkaly jí samotné nebo v péči o miminko. Šestinedělku informovala o nutné kontrole na gynekologii po uplynutí šesti týdnů po porodu. V tomto mezičase pak dochází k anatomickému a fyziologickému návratu po změnách, jež nastaly v období těhotenství, hojí se poporodní rány, zmenšuje se děloha a pochva se vrací do původního stavu před otěhotněním (Doležalová, 2006).

V 90. letech došlo k privatizaci, jež se vztahovala i na ambulantní sféru. Lékař v gynekologické ambulanci již nezaměstnával dvě sestry, jak tomu bylo dříve, ale jen jednu porodní asistentku. Tak postupně zanikla povinná návštěvní služba porodních asistentek u žen po porodu. K mnohým změnám došlo i v nemocnicích. Práce asistentek již nebyla tak samostatná a porod byl veden ve většině případech jen pod dohledem lékaře.

5 Povinná výbava porodních babiček

Práce porodních bab se často odehrávala mimo porodnici. Ne, že by nebyly špitály vybaveny porodnicemi, ale byly natolik vzdálené od okolních vesnic a malých měst, že mnohé ženy neměly jinou možnost než rodit doma a u porodu jim byla nápomocna pouze porodní bába. (Vránová, 2007, Lenderová, 2006)

V roce 1897 vyšly Služební předpisy pro porodní báby, ve kterých se mimo jiné psalo, že babičky jsou povinny vést si porodní deník. Spolu s porodním deníkem si nosily k porodu i porodnickou brašnu (Vránová, 2007).

„Služební předpisy pro porodní asistentky“ jsou také, jak jsme se dočetly součástí knihy *„Mladá matka“.* Autor zveřejnil „*Dodatek II.*“, jež je rozdělen do čtyř oddílů (Svoboda, 1946).

„Oddíl I.“ je *„Osobní povinnosti asistentky“*. (Svoboda, 1946, s. 165) Tam patří například znalost předpisů, jaké náčiní musí mít porodní asistentka, povinnost dodržování hygieny, používání a ředění dezinfekčních prostředků, chování a přístup k ženě při porodu a jak se chránit před nákazou (Svoboda, 1946).

„Oddíl II. Jak chovati se má asistentka, obsluhujíc těhotné a rodičky“. (Svoboda, 1946, s. 173) V tomto oddílu předpisy nařizují porodní asistentce, jak má provádět vyšetření těhotné, zda smí či nesmí rodit rodičky u sebe doma, příprava místnosti pro rodičku, dítě a v neposlední řadě kdy přerušit pomoc těhotné při hrozící nákaze (Svoboda, 1946).

„Oddíl III. Ošetřování dítěte a nedělky“ (Svoboda, 1946, s. 178). Zde se popisuje, jak smí asistentka ošetřit pupečník novorozence, uvádí postup při oživování miminka, pozornost musí věnovat lůžku, na co se zaměřit při ošetřování rodičky a dítěte (Svoboda, 1946).

„Oddíl IV. Povinnost asistentky v záležitostech veřejných“. (Svoboda, 1946, s. 181) Tento oddíl popisuje chování asistentky při křtu, v jakých případech volat lékaře, kdy a jak hlásit porození příslušným úřadům popřípadě hlášení usmrcení dítěte z nedbalosti či úmyslně ať už matkou nebo porodní asistentkou (Svoboda, 1946).

5.1 Porodnické brašny

Porodnická brašna byla vyrobena z vulkanfubru popřípadě z aluminia a uvnitř byla potažena plátěným povlakem. Tato brašna obsahovala mnoho nástrojů, které bába využívala při porodu, k vyšetření rodičky, ošetření novorozence atd. (Pachner, Bébr, 1932, Vránová 2007)

„Brašna obsahuje:

1. plechovou aluminiovou krabici, rozměrů 30x24x18cm,do níž složí se část přístrojů a která slouží jednak svým víkem k vyvařování nástrojů, jednak svou druhou částí event. jako umyvadlo,

2. široké bílé plátěné zástěry s krátkými rukávy,

3. bílý plátěný čepec na hlavu,

4. 2 ručníky,

5. 1m² nepromokavé látky,

6. klíšťky a pilníček na nehty,

7. 2 kartáčky na ruce, každý ve zvláštním váčku z nepropustné látky s vypálenými nápisy na kartáčcích, a to 1. na mytí, 2. na desinfekci,

8. 2 páry sterilních gumových rukavic,

9. holicí strojek se šesti zásobními čepelkami nebo jednu břitvu,

10. kovový irigátor zevně i uvnitř poniklovaný nebo emailovaný, 1 litr obsahující, k zavěšení. K němu 2 hadice z bezvadné gumy, a to 1 červená na oplachy rodidel, 1 černá na nálevy (irigace). Černá hadice musí býti uzavřena ve zvláštním poniklovaném pouzdře, aby nemohla přijíti do styku s jinými předměty v brašně a je snad znečistiti. Obě hadice musí míti každá svou vlastní svorku,

11. skleněnou rourku poševní s 1 otvorem, k ní kartáček na čištění,

12. 2 skleněné řitní rourky, 1 větší pro dospělé, druhou menší pro kojence,

13. 1 balónkový dětský irigátor,

14. 2 gumové řitní rourky, větší pro dospělé, malou pro kojence. Jejich pevnost a pružnost musí býti vždy vyzkoušena, aby při použití se nezlomily. Tyto řitní rourky jsou uloženy v pouzdře.

15. 1 kovovou cévku (katétr), s vyplněným hladkým koncem a postranním otvorem,

16. 1 gumovou cévku,

17. 1 niklované rozkládací nůžky na pupečník,

18. 6 bílých tkaniček 20 cm dlouhých na podvázání pupečníku, uložených ve váčku z nepropustné látky,

19. 1 vysavač hlenu (s kuličkou),

20. anatomickou pinsetu 20 cm dlouhou,

21. maximální teploměr,

22. lázeňský teploměr,

23. krejčovský metr,

24. mincíř na vážení dětí,

25. dřevěné rozložitelné sluchátko (stetoskop),

26. skleněnou odměrku na 50 g s dílci po 5 g,

27. zkumavku na dřevěném nebo plechovém pouzdře,

28. zásobu desinfekčních prostředků aspoň na 10 desinfekcí,

29. 250 g lihu v lahvičce se sbroušenou zátkou a se zřetelným nápisem na skle,

30. lahvičku na 25 g Hofmanských kapek,

31. několik ampulek s roztokem stříbrné soli,

32. 4 balíčky sterilní vaty po 25 g v původním balení,

33. 10 m sterilní hydrofilové gázy v původním balení,

34. 2 kaliková, 10 cm široká obinadla,

35. deník, sazebník, učebnici a instrukce,

36. 6 gumových prstů k event. vyšetřování konečníkem." (Pachner, Bébr, 1932, s. 625-626)

5.2 Porodní deník a výkazy porodních bab jako součást kompetencí

Deník a výkazy vedené porodní babičkou měly určitý řád a byly zařazeny do povinností a kompetencí, jež ustanovil *„trestní zákon ze dne 27. května 1852"*. (Vránová, 2007, s. 78)

„Poučení jak se má vésti deník a výkazy o porodech."

„Záznamy v deníku má bába zenésti dříve, než-li opustí šestinedělku, anebo, neumí-li psáti, nechť je dá zanésti hned dle svých udání od osoby jiné. Pro každá porod jest určen jeden list deníku. Tyto záznamy zanesené v deníku přepíše bába doma hned do výkazu porodů, který obsahuje téže rubriky jako deník, a připojí dodatečně i ony údaje, které se týkají dalšího průběhu a ukončení šestinedělí. Záznamy do deníku budtež konány týmže způsobem, jak tj. předepsáno v poučení na zadní stránce každého výkazu porodního.

Mimo tj. porodní bába povinna chovati deník i výkaz porodů vždy v čistotě, předložiti je na požádání představenému lékaři úřednímu a přinést je i se svým náčiním ke schůzkám babiček, jež svolány budou z nařízení úředního. Babičky, jež svoje záznamy opomenou včas zanášeti nebo je nedbale vedou, budou trestány dle paragrafu 37 služebních předpisů." (Vránová, 2007, s. 78)

Každý list deníku se týkal údajů, které jsou z nemalé části srovnatelné se současnými dokumenty vyplňujícími ať už v ambulanci nebo na porodním sále. Obsahoval číslo porodu, iniciály rodičky, den a hodinu, kdy se dostavila porodní bába. Přesné datum porodu, počet předchozích porodů, pohlaví a jméno dítěte, průběh porodu, zda se narodilo mrtvé či živé, jak je vyvinuté, případné komplikace týkající se matky – dítěte, čas odchodu lůžka, stav a onemocnění matky a dítěte v šestinedělí (Vránová, 2007).

6 Okamžiky minulosti oboru porodnictví a porodních bab

Když se vrátíme pomocí knih do minulosti je vidět jaký nelehký boj s předsudky a s lidmi sváděly porodní báby ať už se jim říkalo jakkoliv, přesto si udržely, tedy ve většině případech svou čest a smysl pro zodpovědnost. Nebylo vždy lehké prosadit se ve svém oboru a přesvědčit lidi důvěřovat a věřit, že to co bába činí je správné. Ještě v 19. století se tradoval stoický argument *„co Pán Bůh dal, to Pán Bůh vzal"*. Později k nám začal pronikat vědecko technický rozvoj, ať už se to týkalo medicíny, přírodních či jiných věd a došlo k velkému posunu v péči o rodičku a dítě.

Po boku porodních bab začali pracovat mistři chirurgové, jež sledovali porody od samého začátku. Už v roce 1668 E. Mariceus ovládal zmenšující operace, vnitřní obraty plodu, extrakce plodu a jiné. Později vznikly porodnické kleště, které umožnily bezpečnější vynětí z břicha matky a nahradily tak z části porodní vypuzovací síly. Na světě byl i císařský řez, který byl ve středověku považován za barbarství a ženy a děti při něm umíraly, ale až objevem narkózy, transfuze a mikrobiologie došlo k pokroku a záchraně mnoha rodiček a novorozeňat, které by bez tohoto výkonu nepřežily. Vznik dezinfekce, podstata hygieny a objevení antibiotik vyřešily mnohé infekce, které po dlouhou dobu byly strašákem všech rodiček. V polovině 19. století dochází k vědeckotechnickému pokroku, jehož zásluhou vzniká kromě jiných ultrazvuk, EKG a pulsní oxymetr (Doležal, 2001).

6.1 Příběhy porodních babiček

Je mnoho příběhů, které se vypráví o té či oné porodní babičce. Konkrétně Eliška Burgerová svůj deník „ Z deníku porodní babičky" začíná takhle: *„Já stará Běta Burgerová, jsem již čtyřicet let porodní babičkou ve velkém venkovském městě, jehož obyvatelstvo je velmi rozmanité."* (Burgerová, s. 5) Následně v další kapitole popisuje, jak se stala porodní bábou: *„Bylo to roku 1887. Tu se v našem městě cosi přihodilo. Co to bylo, nevím. Vím pouze, že zemřela nějaká matka při porodu a že vina byla přičítána porodní babičce našeho města. Tato porodní babička byla již šestasedmdesátiletá vetchá stařena." „Jednoho dne přišel k nám pan farář". „Běto, chci s tebou promluvit vážné slovo…" „Již jsi asi slyšela, že v městě potřebujeme novou porodní babičku.*

Nuže, řekl jsem v obecní radě, aby tě poslali učit se…" „Ale, milí Bože, pane faráři..!" „novina daleko horší, než jsem se obávala. Já a býti porodní babičkou!" (Burgerová, s. 5-6). Za osm dní se Eliška vydala na cestu studia porodní babičky. Dohromady se sešlo ve škole 14 nových žákyň a po pěti měsících studium ukončila zkouškou. Úspěšně absolvovala, obdržela diplom a odjela zpět do rodného města, aby nastoupila jako porodní babička. Její první případ na sebe nedal dlouho čekat, hned po návratu domů během týdne sama odrodila dvojčata. Cela kniha je jeden velký životní příběh, jež prožívá Eliška (Běta) porodní babička. Deník popisuje osudy obyvatel jejího města, příběhy žen a mužů, jež prožívaly nelehké období tehdejší doby. Některé kapitoly jsou veselé, jiné smutné, poučné a k zamyšlení, ale co hlavně kniha popisuje: nelehkou práci babičky, která ač sama neměla děti, dokázala svou láskou a obětavostí pomoci mnohým, kteří to potřebovali. Nic nežádala, jen dávala (Burgerová).

6.2 Pověry a pranostiky porodních bab

Z dob antiky pochází mnoho pověr a mýtů, ve které lidé ať už vzdělaní či negramotní věřili po dlouhá staletí. Jednou z pověr bylo například narození dítěte s hlavičkou ve vaku blány, která se za normálních okolností protrhne v průběhu porodu. Pokud však nedojde k protrhnutí, hrozí udušení dítěte, to však pro lid nebylo podstatné, oni věřili, že blána přináší štěstí a byla prodávána advokátům, kteří byli přesvědčeni, že jim přinese štěstí při soudních líčeních. Porodní báby věřily a často se také uchylovaly k používání různých ostatků, výkalů ze zvířat, bylinám a rostlinám, o kterých si myslely, že rodičkám usnadní porod, zastaví případné poporodní krvácení, předejdou potratům. Občas se uchýlily k předpovídání pohlaví dítěte podle starověké tradice pomocí falešných uzlů na pupečníku a to červený uzel znamená, že se narodí chlapec, bílý děvče (Vránová, 2007).

18. století je známé bojem proti pověrám, které byly ve většině případech spojovány s náboženstvím. Už Marie Terezie se postavila proti používání některých těchto metod spojovaných s pověrami a náboženstvím, které mnohdy při jejich použití končily smrtí rodičky či dítěte a posléze porodní báby končily obviněné jako čarodějnice na soudní lavici. Lidé ve své nevzdělanosti, ač v dobré víře, spíše věřili ve skutky nadpřirozené než vzdělaným či školeným porodním babám a lékařům. Ještě v 17. století se věřilo, že žena může počít, donosit a porodit dítě aniž by měla pohlavní styk s mužem.

Dokladem toho je rozsudek vynesený v Německu nad ženou, která před soudem bojovala o svou bezúhonnost po porození nemanželského dítěte. Soud a okolí přesvědčila, že ji oplodnil Zefír z jihozápadu, který byl naplněn organickými substancemi, jež vnikly do jejího těla a tak způsobily oplodnění. Později však tento konečný verdikt o ctnostné ženě byl prohlášen za nesmyslný, rozsudek soudu musel být veřejně roztrhán a spálen. Nejen v Německu, ale i v jiných zemích jako třeba v Anglii se zachovala historka o ženě, která porodila místo dítěte králíčky. Tajně si je vkládala do pochvy a veřejnosti tvrdila, že je porodila. Tuto zprávu pak po celém kraji roznesl místní porodník a dostala se až ke králi Jiřímu I., který nařídil vyšetřování a celý podvod skončil doznáním ženy (Doležal, 2001).

Nesmíme opomenout i české lidové pověry, které si po mnoho let zaznamenával a později i uveřejnil MUDr. Gala. Se získanými informacemi chtěl seznámit ženy i budoucí matky čím vším si procházely těhotné a rodičky, jen aby dosáhly narození zdravého potomka. V těhotenství se ženám doporučovalo, aby nepodlézaly pod prádelní šňůrou, mohlo dojít k omotání pupečníku okolo krčku dítěte, nesměly se dívat do ohně, jež by způsobil ohňové skvrny na kůži dítka, když jedla žena mnoho chleba potomek bude mít velkou hlavu a jiné… Při porodu se tradovalo, že pokud rodička vypije svěcenou vodu, snadněji bude rodit, porod bude postupovat rychleji, když přijde sousedka, pokud porod trvá dlouho je potřeba otevřít všechny zámky u skříní nebo rozvázat všechny uzle. Pozadu nebyly ani pověry o lůžku, které se údajně používalo na potření očí a kůže se skvrnami, aby dítě lépe vidělo a skvrny zmizely, pokud bylo lůžko dosti velké, život potomka měl být pohodlný a v neposlední řadě sloužilo také k udržení věrnosti manžela. O pupečníku se tradovalo jeho potřebné usušení, které přinese dítěti štěstí, když se uschová od dívky, dočká se ženicha, jestliže se pupeční pahýl třikrát ve vzduchu otočí kolem hlavy, potomek bude chytrý. Pokud má dítě při narození pupečník omotaný kolem krku, jako dospělí se oběsí. V období šestinedělí žena nesměla chodit pro vodu do studny, po celou dobu nesměla chodit ven, při nošení šátku na hlavě měla klidné spaní, vzájemné navštěvování šestinedělek mezi sebou přinese neštěstí nebo při kojení žena ztratí krásu. Neméně důležité je poukázat na pověry, jež se týkají porodních asistentek. Jedna praví: když potkáte porodní bábu, chyť se za knoflík, jiná zase, že setkání přináší neštěstí. Jakmile se porodní asistentka při porodu dobře nají, narozené dítě bude žít v blahobytu (Vránová, 2007).

7 Porodní asistentky a jejich organizace

Je známo, že porodní asistentky se v poválečných letech snažily o zlepšení svých podmínek a o uznání požadavků, které by zlepšily úroveň péče o ženy a novorozence. V této době byla prenatální péče na nejhorší úrovni v celé Evropě, nejen u nás. Byla nekvalitní, nedostatečná a neefektivní.

Aby se zlepšila úroveň péče a profesní podmínky porodních babiček, později porodních asistentek začaly vznikat nejprve malé sdružení a spolky, jež se později sloučily ve větší organizace. Úkolem těchto organizací bylo bojovat za jejich práva a možnosti plnohodnotného uplatnění ve společnosti, což by vedlo i ke zlepšení celkové poskytované péče.

Porodní asistentky měly až do roku 1948 jednotnou organizaci, která měla asi 3000 členů. Dnes však existuje řada organizací, např. ČKPA (Česká konfederace porodních asistentek), UNIPA (Unie porodních asistentek), GPS ČAS (Gynekologicko-porodnická sekce České asociace sester), POUZP (Profesní a odborová unie zdravotnických pracovníků Čech, Moravy a Slezska), SPAČMaS (Sdružení porodních asistentek Čech, Moravy a Slezska), Česká společnost porodních asistentek a jiné (Vránová, 2007, Veselá, 2014)

7.1 Vznik ústřední jednoty porodních asistentek

Všechny spolky ať už v Čechách či na Moravě, které se snažily o zlepšení podmínek pro porodní babičky, se spojily a pod heslem „V jednotě je síla“ založily v roce 1919 spolek pod názvem „ Ústřední jednota porodních asistentek“. V tomto roce podává spolek návrh na ministerstvo zdravotnictví, jež vypracoval v roce 1910 Dr. Rubeška a Dr. Pachner. Návrh se týkal například úpravy platu porodních asistentek, invalidního a starobního pojištění, vzdělávání a v neposlední řadě chtěl poukázat na důležitost profese a povznést ji na patřičnou úroveň. Úkolem jednoty bylo zabránit zhoršování se podmínek při výkonu porodní asistentky. Snažily se o pozastavení nových kurzů, z důvodu nadměrného počtu porodních babiček a požadovaly zavedení opakovacích kurzů pro již kvalifikované báby. Opakovací kurzy byly vydávány Ústřední jednotou porodních asistentek (ÚJPA) ve svém časopise „Věstník“. Tyto kurzy se prováděly

formou odborných otázek, na které babičky písemně odpovídaly přímo do redakce. Po uplynutí měsíční doby byla otázka zodpovězena lékařem. Pokud báby správně odpověděly na položenou otázku, byly pochváleny (Sedláčková, 1973).

V roce 1923 přijala Ústřední jednota, která měla již 4 000 členů z řad porodních asistentek, pozvání na sjezd Mezinárodního svazu porodních asistentek, který vznikl v roce 1922. Tento sjezd se konal v Antverpách, kde se společně domluvili na vzájemné spolupráci. V průběhu roku 1923 se Ústřední jednota stala součástí Mezinárodního svazu a v roce 1925 tato jednota uspořádala III. sjezd pro porodní asistentky tentokrát v Praze. Na sjezdu se projednávalo především prodloužení studia porodních bab na tři roky, dále potřebná péče o kojence, těhotné a rodičky, které byly v péči porodních asistentek a byla zvolena první předsedkyně Mezinárodní unie porodních asistentek Hana Lišková (Sedláčková, 1973).

V roce 1928 vznikl dlouho očekávaný zákon *„O pomocné praxi porodnické, jakož i o vzdělání a výcviku porodních asistentek“*. Tento rok byl také zlomem ve změně názvosloví, kdy se z původního názvu porodní bába smělo díky zákonu užívat i nové pojmenování „porodní asistentka“. Na dalších sjezdech uskutečněnými Mezinárodní unií se pak projednávalo také praktické vzdělávání asistentek a požadavkem byla dvouletá praxe na klinikách či nemocnicích ještě před nástupem asistentek do svého přiděleného obvodu. V roce 1948 po skončení 2. světové války byla Ústřední jednota porodních asistentek zrušena a její členky přestoupily do nově vzniklých odborných organizací (Sedláčková, 1973).

7.2 Organizace porodních asistentek

Mezi jednu z hlavních organizací porodních asistentek patří ICM – Mezinárodní konfederace porodních asistentek, která je z velké části podporovaná Světovou zdravotnickou organizací (WHO) jejichž sídlo je v Ženevě ve Švýcarsku. WHO byla založena Spojenými národy 7. dubna 1948 a tento den se zapsal do dějin jako den Světového zdraví. ICM byla založena v roce 1972, sdružuje porodní asistentky z 98 zemí světa a má v současné době více než 300 000 členů. Úkolem této konfederace je co nejvíce a všemi možnými prostředky podporovat, zajišťovat a pracovat na posílení profesních asociací porodních asistentek, koordinuje spolupráci s asistentkami ve všech

sdružených zemích a velkou pozornost věnuje kromě přípravy na profesní dráhu porodních asistentek i právu žen v oblasti porodnictví, konkrétně v průběhu těhotenství (primární a sekundární péči), porodu, následného šestinedělí a v péči o dítě (www.ckpa.cz, Světová zdravotnická organizace, 2014, www.wikipedie.cz).

EMA (European Midwives Association – Evropská asociace porodních asistentek) byla založena v roce 2001 jako nezisková, nevládní organizace porodních asistentek, která sdružuje porodní asistentky ze všech států Evropské unie. Věnuje se především otázkám týkajících se oboru porodnictví a zdraví ženy. Podporuje stejně jako předchozí organizace vzdělávání porodních asistentek, ovlivňuje zdravotní politiku a jejím hlavním cílem je konkretizovat a sjednotit požadavky na vzdělání v celé Evropě, podporovat národní organizace v rámci EU a prosazovat všeobecné šíření znalostí v reprodukci zdraví ženy (European Midwives Association, 2010, www.europeanmidwives.org).

ČAS (Česká asociace sester) založena roku 1990 sdružuje jak sestry se všeobecným zaměřením, tak dětské sestry, porodní asistentky, zdravotnické asistenty, nutriční terapeuty a asistenty, zdravotní laboranty - asistenty, asistenty hygienické služby, zdravotně-sociální pracovníky a další. Jejím cílem je aktivní podpora a realizace vytvořených programů, podpora a příprava zdravotnických pracovníků, pracovníků v nelékařských zdravotnických oborech, poskytování kvalitní ošetřovatelské péče (primární, sekundární, terciální) a vzájemná spolupráce nejen mezi pracovníky, ale také mezi organizacemi v systému zdravotnických služeb ČR (Ministerstvo zdravotnictví České republiky, 2009, www.mzcr.cz).

V roce 1997 vznikla ČAPA – Česká asociace porodních asistentek, která byla v roce 2005 přejmenována na ČKPA – Českou konfederaci porodních asistentek se sídlem v Olomouci. Sdružuje 520 členů a jejím cílem je prosazovat zájmy porodních asistentek, spolupracuje se zdravotními pojišťovnami, zasahuje do výběrových řízení, organizuje semináře, kurzy a různé vzdělávací akce, připravuje standardy a navazuje spolupráci s ostatními zdravotnickými organizacemi (Vránová, 2007).

Tato demokratická organizace působí na území celé České republiky a její členství je dobrovolné. Je členem ICM, EMA (Evropská asociace porodních asistentek) a NKZP (Národní koalice zdravotnických pracovníků – nelékařských profesí). Zájem organizace

je uveřejněn v programu pod názvem *„Co chtějí české porodní asistentky?“*. Konkrétně popisuje spolupráci a činnost jednotlivých sdružení, odbornou způsobilost porodních asistentek, zaměřuje se na dodržení kodexu práv pacientek, poskytuje informace o veškeré dostupné péči, podporuje zodpovědnost žen v oblasti zdraví, uveřejňuje náplň činností, kompetence a odpovědnost zdravotnického personálu, hájí zájmy porodních asistentek a podílí se na vytvoření legislativy a administrace (www.ckpa.cz).

UNIPA (Unie porodních asistentek) vznikla v roce 2005 se sídlem v Praze a je to profesní organizace, která má ve svém programu za cíl podporovat a poskytovat zázemí pro studenty v oboru porodní asistence, vytvářet profesní podmínky porodním asistentkám, poukázat na jejich odbornou práci a šířit potřebné informace pro nastávající rodiče. Členství v této organizaci je individuální a přihlásit se může jak porodní asistentka se soukromou praxí, tak asistentka pracující ve zdravotnických zařízeních, či na mateřské dovolené, ale také studenti v oboru porodní asistence (Vránová, 2007, UNIPA, 2010).

8 Porodní asistentky dnes a jejich kompetence

Porodní asistentka je obor se specializací, kde vzděláni a samotnou činnost upravuje *„Zákon o nelékařských zdravotnických povoláních*.“ Tuto odbornost lze v současné době získat pouze studiem na vysoké škole. Po vystudování je porodní asistentka odborná sestra, která samostatně pečuje o ženu v těhotenství, při porodu, v šestinedělí a může dohlížet i na péči o dítě. Činnost může vykonávat i bez dohledu lékaře pokud se jedná o fyziologické těhotenství, porod či šestinedělí. V případě komplikací je povinna informovat lékaře a zajistit tak ženě odbornou lékařskou péči na vyšší úrovni.

8.1 Definice porodních asistentek

„Světová zdravotnická organizace (WHO), Mezinárodní konfederace porodních asistentek (ICM) a Mezinárodní federace gynekologů a porodníků (FIGO) vytvořily v roce 1972 dokument nazvaný Definition of the Midwife *(Definice porodní asistentky). Znění tohoto dokumentu bylo poprvé upraveno v roce 1990, podruhé v roce 2005.“* (www.pdcap.cz)

„Porodní asistentka je osoba, která byla řádně přijata do oficiálního vzdělávacího programu pro porodní asistentky uznávaného v dané zemi, která úspěšně ukončila daný vzdělávací program pro porodní asistentky a získala tak požadovanou kvalifikaci a registraci pro výkon povolání porodní asistentky.“

- *„Porodní asistentka je uznávána jako plně zodpovědný zdravotnický pracovník*
- *pracuje v partnerství se ženami, aby jim poskytla potřebnou podporu, péči a radu během těhotenství, porodu a v době poporodní,*
- *vede porod na svou vlastní zodpovědnost,*
- *poskytuje péči novorozencům a dětem v kojeneckém věku.“*

*„Tato péče zahrnuje**:***

- *preventivní opatření,*
- *podporu normálního porodu,*

- *zjišťování komplikací u matky nebo dítěte,*
- *zprostředkování přístupu k lékařské péči nebo jiné vhodné pomoci,*
- *provedení nezbytných opatření při mimořádné naléhavé situaci.“*

„Porodní asistentka má důležitou úlohu ve zdravotním poradenství a vzdělávání nejen žen, ale i v rámci jejich rodin a celých komunit. Tato práce by měla zahrnovat předporodní přípravu a přípravu k rodičovství a může být rozšířena i do oblasti zdraví žen, sexuálního nebo reprodukčního zdraví a péči o dítě. Porodní asistentka může vykonávat svou profesi v jakémkoli prostředí, včetně domácího prostředí, ambulantních zdravotnických zařízení, nemocnic, klinik nebo zdravotnických středisek.“

„Tato definice byla přijata na zasedání Mezinárodního výboru porodních asistentek 19. července 2005 a nahrazuje Definici porodní asistentky přijatou v roce 1972 a doplněnou v roce 1990.“ (www.ckpa.cz)

8.2 Obecné kompetence porodních asistentek

Kompetence všeobecně představuje soubor dovedností, vědomostí, schopností a postojů, jež umožňuje pracovní uplatnění a osobní rozvoj jednotlivce. Kompetence musí být sledovatelné a nabízet možnost zhodnocení.

„Kompetencí nelékařských zdravotnických pracovníků se rozumí jednak souhrn vědomostí a dovedností, který umožňuje určitou činnost kvalifikovaně vykonávat (kompetence v materiálním smyslu), jednak pravomoc, oprávnění vykonávat určitou činnost (kompetence ve formálním smyslu).“ (Prošková, 2002)

Na základě právní úpravy je potřeba rozlišit kompetence absolventa daného oboru od skutečných znalostí, dovedností a činností. Právně upravená činnost a výkony nelékařských zdravotnických pracovníků jsou ve vyhlášce č. 424/2004 Sb., která přesně stanovuje činnost jak zdravotnických pracovníků, tak i jiných odborných pracovníků. V dané vyhlášce nejde jen o stanovené činnosti, ale také o oprávnění k poskytované zdravotní péči a rozsah způsobilosti v určitém konkrétním oboru. Jedná se tedy o takzvané regulované činnosti, jež může vykonávat jen absolvent dané regulované

profese. Pojem regulovaná činnost vznikl v souvislosti se vstupem do EU a jedná se o zákon o uznávání kvalifikací (č.18/2004 Sb.) (Prošková, 2002).

Tento zákon zahrnuje závazné předpisy, definuje profesní označení, určuje podmínky k získávání kvalifikace, k výkonu povolání a činnost oboru. Účelem stanovení činností určité profese je především závazné stanovení obsahu dané profese, po té následuje tvorba vzdělávacích programů pro potřebu pracovníků. Provozovat svou profesy v souladu s danými kompetencemi je hlavně součástí etiky, identity a profesionality. Samotný rozsah a stanovení kompetencí a náplně nelékařských pracovníků dává základ k poskytování kvalitní ošetřovatelské péči. Rozsah a náplň činností v rámci kompetencí je třeba následně ověřovat, obnovovat a rozšiřovat podle potřeb (Prošková, 2002).

„Obecné zásady právní úpravy kompetencí“

„Vyhláška o činnostech člení činnosti u každé profese podle míry samostatnosti – tedy zda mohou být vykonávány pod odborným dohledem, popřípadě přímým vedením, či bez odborného dohledu (samostatně), na základě indikace (a koho), či bez ní. Tyto pojmy však vyhláška nedefinuje a použijí se zde definice uvedené v zákoně o nelékařských zdravotnických povoláních. Jako obecné zásady právní úpravy kompetencí nelékařských zdravotnických pracovníků lze z české právní úpravy (nejen z vyhlášky o činnostech, ale i ze zákona o nelékařských zdravotnických povoláních a zákona o péči o zdraví lidu) dovodit“: (Prošková, 2002)

Každá uvedená činnost je součástí regulace určité profese a může ji vykonávat jen ta osoba, která je k této činnosti způsobilá a oprávněná. Činnosti ve vyhlášce jsou součástí obsahu zdravotní péče. Zdravotní pracovníci se specializací mohou vykonávat tu činnost, která se vztahuje k jejich specializaci. Nelékařští zdravotničtí pracovníci mohou vykonávat i činnosti, které nejsou konkrétně dané jejich oboru. Týká se to činnosti spadající pod obecné definice. Jedná se o činnost podobnou z hlediska náročnosti na znalosti a dovednosti pracovníka. Součástí vyhlášky je i stanovení maxima co se do činnosti týče. Je dané zaměstnavatelem, který určí náplň práce a zařazení zaměstnanců (Prošková, 2002).

„Katalog prací“

„Na závěr je třeba pro úplnost zmínit vztah úpravy kompetencí zdravotnických pracovníků ve vyhlášce o činnostech a příkladů prací pro účely odměňování v nařízení vlády č.137/2009 Sb., kterým se stanoví katalog prací ve veřejných službách a správě (katalog prací). Oba předpisy mají zcela rozdílný účel vzniku. Katalog prací nestanovuje činnosti, ke kterým jsou příslušníci daného povolání způsobilí, „pouze“ stanovuje příklady prací, podle nichž je zaměstnanec odměňovaný platem zařazován do platové třídy. Nicméně katalog prací používá zejména u povolání sestry pojmy, které jsou pro zařazování do platové třídy zcela klíčové, aniž by je samostatně definoval. Zde je tedy nutné použít definice uvedené ve vyhlášce o činnostech.“ (Prošková, 2002)

8.3 Kompetence porodních asistentek

Porodní asistentka provází ženy celým těhotenstvím, ať už pracuje ve zdravotnickém zařízení nebo samostatně.

Setkat se s nimi můžeme:

- na porodních sálech a porodnicích
- na odděleních péče o těhotné a šestinedělí
- v gynekologicko-porodnických ambulancích
- v centrech pro budoucí matky a v soukromé praxi (duly). (www.porodniasistentky.cz)

Porodní asistentka je zdravotnický pracovník, který plně zodpovídá za svou činnost. Její úlohou je poskytovat poradenství, pečovat a radit ženám a budoucím matkám v období těhotenství, při porodu a po porodu. Ve všech dobách porodních vede porod a věnuje se ženě až do vypuzení placenty, následně poskytuje péči novorozenci a v její kompetenci je i péče o děti v kojeneckém věku.

Celková péče poskytovaná erudovanou porodní asistentkou zahrnuje jak preventivní opatření, tak podporu a zjišťování případných komplikací v průběhu těhotenství, porodu

i po porodu. Zajišťuje lékařskou péči a provádí nezbytná opatření, jakmile nastane životu ohrožující situace (Vránová, 2007).

V roce 2004 Parlament České republiky schválil zákon č. 96/2004 Sb. o podmínkách k odborné způsobilosti k výkonu povolání nelékařských zdravotnických povolání, ke kterým se řadí i porodní asistentky. Podmínky k výkonu povolání porodní asistentky jsou zakotveny v § 6 tohoto zákona. Ve stejném roce vydalo Ministerstvo zdravotnictví vyhlášku č. 424/2004 Sb., kterou stanovilo závazná pravidla pro výkon povolání nelékařských profesí bez odborného dohledu a indikace lékaře. V roce 2011 byla tato vyhláška nahrazena vyhláškou č. 55/2011 Sb. § 5, odstavec 1 přesně definuje činnosti, které porodní asistentka může bez odborného dohledu a indikace lékaře vykonávat.

Porodní asistentka:

- poskytuje a komplexně zajišťuje bez odborného dohledu a indikace lékaře základní a specializovanou péči ženě těhotné, rodící a šestinedělce v rámci ošetřovatelského procesu
- edukuje ženy v oblasti životosprávy v těhotenství, po porodu, o kojení i výživě novorozence
- nabízí a zprostředkovává pomoc v otázkách sociálně – právních
- radí a dohlíží na ošetření novorozence a informuje o možných komplikacích při nedostatečné péči o dítě
- provádí návštěvy u žen těhotných a po porodu, u žen s gynekologickým onemocněním, sleduje jejich zdravotní stav
- diagnostikuje fyziologické těhotenství, provádí a zajišťuje potřebná vyšetření, sleduje a poskytuje informace o fyziologických změnách v období těhotenství a po porodu, při zjištění možných rizik předává ženu do péče gynekologa
- v průběhu těhotenství sleduje stav plodu v děloze, při zjištění patologií u matky či plodu zajišťuje odbornou péči
- připravuje ženu k porodu, informuje ji o průběhu a stará se o ni ve všech dobách porodních, vede fyziologický porod včetně nástřihu hráze
- zajišťuje a poskytuje péči při záchraně života

- ošetřuje porodní a poporodní poranění a zajišťuje komplexní péči ženě až do konce šestinedělí
- poskytuje péči fyziologickému novorozenci prostřednictvím ošetřovatelského procesu, provádí ošetření bezprostředně po porodu, při ohrožení životně důležitých funkcí provádí neodkladnou resuscitaci
- objednává, přebírá, kontroluje, manipuluje a ukládá léčiva dle platných standardů dané zařízením, sterilizuje a dezinfikuje nástroje
- poskytuje veškerou péči v souladu s platnými právními předpisy a standardy
- dohlíží a sama dodržuje hygienicko-epidemiologické zásady
- vede zdravotnickou a ošetřovatelskou dokumentaci podle předpisů daného zařízení
- poskytuje jen takové informace, které vyplívají z její kompetence
- svou účastí a spoluprací napomáhá při praktickém vyučování studentů k získání způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání v rámci studia na středních, odborných a vysokých školách
- v rámci celoživotního vzdělávání se účastní akreditovaných a neakreditovaných vzdělávacích akcí, seminářů, školení ať už pasivní nebo aktivní formou

Porodní asistentka pod vedením lékaře se specializací porodník-gynekolog asistuje při komplikovaném porodu, při různých gynekologických výkonech a stává se instrumentářkou na porodních sálech při porodu (Štromerová, 2013).

8.4 Cíle porodních asistentek

Cílem každé porodní asistentky je informování ženy, že porod je přirozený a normální proces, jež může prožít většina žen, které se chtějí stát matkou. Normální fyziologický porod je definován jako spontánně vyvolaný s malým rizikem na počátku během I. a II. doby porodní a dítě se poté rodí spontánně hlavičkou napřed v období mezi 37. až 42. týdnem těhotenství. Po porodu je matka i dítě v dobrém zdravotním stavu.

Cílem péče porodní asistentky je psychická i fyzická podpora ženy, partnera a rodiny v období těhotenství, v průběhu celého porodu a následně i v období po porodu. Ještě

než dojde k samotnému porodu je úkolem asistentky nabízet těhotným ženám možná skupinová cvičení, na kterých se učí dýchat, ulevovat bolesti, procvičovat pánevní dno a jiné neméně důležité cviky, informují o plavání pro těhotné, kurzech předporodní přípravy nejen pro ženu, ale i budoucího otce, edukují o výživě, v péči o kůži, o omezení fyzické námahy a poskytují informační letáčky týkající se jak těhotenství, tak i období po porodu a šestinedělí. V těhotenských poradnách pak asistentky provádějí kontrolu tlaku, moči, sledují váhový úbytek i nárůst, od 25. týdne poslouchají ozvy plodu a vše pečlivě zaznamenávají do těhotenské průkazky.

Jakmile nastane čas, kdy dítě chce jít na svět, asistentka kontroluje, monitoruje ženu a stav plodu ve všech dobách porodních, edukuje jak překonat bolest, vyhodnocuje a případně předchází možným komplikacím. Nikdy nesmí zapomenout, že na prvním místě je rodička a plod, proto jim poskytuje veškerou komplexní péči, ať to trvá jakkoliv dlouho. V případě prvorodičky je toto období něco nového, neznámého a ne každá se s tím dokáže hned na poprvé poprat. Porodní bolesti, jež postupně vznikají a nabývají na síle, jsou pro rodičku ve většině případech velkou psychickou a fyzickou zátěží. Je velice důležité, aby asistentka byla v každé situaci k ženě empatická, připravená splnit možná přání, které ji napomůžou překonat období porodu, využívá nabízené možnosti zdravotního zařízení, jako jsou teplé koupele ve vaně, skákání na balónu, použití teplých zábalů atd. Porodní asistentka díky svému vzdělání je schopna provádět menší zákroky jako je amniotomie (umělé protržení vaku blan), episiotomie (nástřih hráze) a postarat se jak o ženu, tak i o narozené dítě, co se ošetřovatelské péče týče. V případě, že porod neprobíhá fyziologicky, objevují se rizikové faktory, porodní asistentka neváhá informovat lékaře a předává ženu do jeho odborné lékařské péče.

8.5 Odpovědnost porodních asistentek

Porodní asistentka, jakožto průvodce ženy celým mateřstvím, má odpovědnost jak za ženu tak i dítě. Její povolání je posláním a odpovědnost by se měla stát samozřejmostí. Vybrat si povolání v době, kdy jsme ještě děti, není lehké. Většina z nás následuje rodiče, jiní si plní své sny, ale rozhodnou bychom se měli podle svého nejlepšího svědomí a vědomí, že práci budeme dělat s nasazením, naplno a zodpovědně.

8.6 Postavení a možnosti uplatnění porodních asistentek

Porodní asistentka v naší zemi měla odjakživa své postavení a hrála nezastupitelnou roly. Nejprve to byly porodní babičky, od roku 1928 porodní asistentky a v roce 1965 došlo k přejmenování na ženské sestry. Tato změna se netýkala jen názvu, ale došlo i ke změně náplně, postavení ve společnosti a přesunutí činnosti pouze do lůžkových zařízení. V roce 1993 došlo však k obnovení náplně práce, k návratu původního názvu porodní asistentka a navýšila se i profesní úroveň a postavení co se společnosti týče. V rámci vzniku nových zákonů a díky organizacím, které se nebály postavit za práva a postavení porodních asistentek, se zlepšila nejen úroveň vzdělávání, ale také pohled společnosti na práci porodních asistentek, které jsou nenahraditelným průvodcem každé těhotné ženy (Vránová, 2007).

8.7 Vzdělávání a registrace porodních asistentek

Se vstupem České republiky do Evropské unie v roce 2004 došlo k velkým změnám, co se týče nelékařských zdravotnických pracovníků. Vznikly regulovaná povolání, upravily se vzdělávací standardy, směrnice, obsah vzdělávání, jeho délka a kompetence jak uchazečů studia tak již vystudovaných pracovníků. V rámci uznání kvalifikace porodní asistentky, bylo potřeba její vzdělávání upravit podle směrnic 80/155 EHS, 89/594 EHS, které určují povahu, obsah vzdělávacího programu a určuje základní úroveň vzdělávání a přípravy (Vránová, 2007).

Další změny v 21. století, kterou nejedna vláda podepsala, určovala Mnichovská deklarace z roku 2000. Touto deklarací se vláda zavázala zlepšovat a umožnit vzdělávání na vysokých školách v oboru ošetřovatelství a porodní asistence. Základem byla dostatečná délka studia k získání způsobilosti v oboru a vysokoškolský titul ať už ve formě prezenční nebo kombinované. Délka studia nesmí být kratší než 3 roky, počet vyučovacích hodin 4600, z toho 50% musí být odborná praxe a ukončeno státní závěrečnou zkouškou. (Vránová, 2007).

V roce 2001 si některé vysoké školy zažádaly podle Evropské unie o akreditaci a připravily tak bakalářský studijní program pro obor porodní asistence, který byl pak realizován v akademickém roce 2002. V současné době v České republice se obor porodní asistentka studuje na více než 10 vysokých školách. Praktickým vyučováním

tj. 2300 hodin se připravují na profesi porodní asistentky bez odborného dohledu. Musí zvládnout v období tří let před závěrečnou zkouškou poskytnout poradenství alespoň 100 ženám, včetně 100 prenatálních vyšetřeních, sledovat a poskytnout péči 40 těhotným, samostatně vést nejméně 40 porodů, asistovat u 1 - 2 porodů koncem pánevním, získat zkušenosti při výkonu episiotomie a chirurgického šití, sledovat a starat se o 40 žen s rizikovým těhotenstvím, provést 100 postnatálních vyšetření a vyšetření fyziologických novorozenců, absolvovat péči o matku a dítě porozeného před nebo po termínu, novorozence s nízkou porodní hmotností a zdravotně postiženého, naučit se pečovat o ženu s patologickým stavem a mít základní znalosti z interny a chirurgie. Každý student oboru porodní asistence v rámci praxe si vede tzv. „*Deník ošetřovatelské praxe v porodní asistenci*“, kde zaznamenává provedené úkony, výkony a sledování (Vránová, 2007).

V dubnu 2004 vstoupil v platnost zákon č. 96/2004 Sb. o získání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání. Zákon § 6 jasně říká co je potřeba k získání odborné způsobilosti k výkonu povolání porodní asistentky. Podmínkou je poskytování zdravotní péče v porodní asistenci, nezbytný dohled, edukace a péče ženám v těhotenství, při porodu, šestinedělí, poskytování péče novorozenců a ošetřovatelská péče ženám na gynekologii. V úzké a vzájemné spolupráci s lékařem se věnuje preventivní, léčebné, diagnostické, rehabilitační, dispenzární a neodkladné péče. Vyhláška 423/2004 pak stanovuje kreditní systém pro vydávání osvědčení k výkonu porodní asistence a jiných zdravotnických pracovníků bez odborného dohledu. Díky této a vyhlášce 424 příslušného zákona se stala porodní asistentka samostatnou a rovnocenným partnerem lékaře. Podle § 3 a § 4 vyhlášky 424/2004 zdravotnický pracovník, tedy i porodní asistentka bez odborného dohledu a bez indikace v rozsahu své způsobilosti musí poskytovat zdravotní péči v souladu s právními předpisy daného zařízení a pokračuje v celoživotním vzdělávání prostřednictvím kvalifikačních kurzů, seminářů, konferencí a vzdělávacích akreditačních a neakreditačních programů. Kromě uvedených činností ve vyhlášce, porodní asistentky mají stejnou činnost jako všeobecné sestry a to vyhodnocují úroveň bio-psycho-sociálních potřeb, využívají ošetřovatelský proces, sledují fyziologické funkce, provádějí odběr biologického materiálu, ošetřují rány, provádějí rehabilitaci, aplikují injekce a jiné (Vránová, 2007).

Aby mohla porodní asistentka působit jako registrovaná, musí získat „Osvědčení o způsobilosti k výkonu.“ Toto osvědčení vydává Ministerstvo zdravotnictví na základě písemné žádosti žadatelky. K žádosti o registraci je nutné přiložit absolventské vysvědčení o dosažení odborné kvalifikace (do 18. měsíců po získání diplomu), potvrzení o zdravotní způsobilosti, potvrzení o způsobilosti (výpis z rejstříku trestů), potvrzení o délky praxe v oboru a popřípadě potvrzení o získání 40 kreditů za celoživotní vzdělávání. Po splnění všech těchto podmínek Ministerstvo zdravotnictví do 30 dní vydá požadované osvědčení, které je platné na 10. let. Po uplynutí 10. let je potřeba opět zažádat o novou registraci. (UNIPA, 2010).

9 Závěr

Bakalářská práce na téma „Kompetence porodní asistentky v konceptu dějin“ je z nemalé části zaměřená na historii a vývoj, které jsou nedílnou součástí oboru porodnictví. Tato práce poukazuje na začátky s prohrami, ale i vítězstvími, jež svými vědomostmi, úsilím a snahou dosáhly porodní asistentky. Minulost nelze zapomenout. Seznamuje veřejnost s celkovým obrazem oboru od jeho zaznamenaného prvopočátku, až do současnosti.

Ať už byly počátky oboru v Řecku, Egyptě či jiných zemích světa, většinou byly u zrodu nového života porodní babičky a pomocnice. Nejprve získávaly veškeré vědomosti a zkušenosti předáváním z matky na dceru. Postupně dochází k nemalým změnám v oboru porodnictví díky významným osobnostem doby, mezi něž patřil kromě jiných například Klement, Mošner, A. J. Jungmann, kteří se podíleli na zakládání škol a možnosti studia z knih, jež měly přímé zaměření na výuku porodních bab. Nebyly to však jen muži, kteří přispěly k rozvoji porodnictví, ale zapojilo se i mnoho žen a porodních bab. L. B. Bourgeois, J. D. Siegemundin, A. Hutchinsoon jsou příkladem žen, ale nejen ony jsou ty, které si své zkušenosti a vědomosti nenechaly jen pro sebe a velkou měrou se zasloužily o rozvoj oboru porodní asistence. I díky těmto lidem se porodnictví rozvíjí a získává na stále větší důležitosti.

Společnost si dlouho neuvědomovala nedostatky a příčiny, které vedly k poměrně častým úmrtím u rodiček i dětí a to během porodu, nebo následně krátce po něm. Jednou z množných příčin mohlo být nedostatek informací v oblasti hygieny, fyziologie, anatomie a dezinfekce. Postupem času dochází ke změnám ve všech výše uvedených oblastech. Začaly vycházet učebnice, lékařské knihy, časopisy, vznikaly školy pro porodní báby a zřizují se první špitály. Součástí těchto zařízení se stávají malé porodnice. Postupem času se stále více porodů přesouvá z domácího či venkovního prostředí do těchto nově zřizovaných porodnic. Problémem nejen tohoto období, je však stále zvyšující se počet onemocnění zvaného „horečka omladnic“. Tento problém přetrvává téměř do poloviny 19. století. V tomto čase přichází maďarský lékař německého původu I. F. Semmelweis s teorií přenosu bakteriální infekce studenty z pitevny do ostatních částí nemocnic, tedy možnou příčinu úmrtí při porodech.

Přestože se stává nedoceněným lékařem, jeho navržené zásady asepse jsou o několik let později zavedeny do praxe. Stávají se průlomovým okamžikem, úmrtnost výrazně klesá (Horečka omladnic, 2014).

Vznikem organizací se zlepšují vzdělávací, ale i životní podmínky porodních asistentek. Přibývají nové povinnosti i kompetence. S postupem doby je jich stále více. Kladou velký důraz na odpovědnost a samostatnost při práci, postavení a uplatnění v oboru porodnictví a to nejen v praxi, ale i ve vzdělávání. Alfou a omegou porodní asistentky je aktivní práce od zrodu nového života, přes těhotenství, porod až do konce šestinedělí.

Hlavním cílem celé této bakalářské práce je poukázat na úlohu a kompetence porodních asistentek od minulosti po současnost. Seznámit veřejnost s některými osobnostmi, jež se podílely na vývoji oboru porodnictví. Vyzdvihnout jeho postupnou modernizaci. Nastínit nutnou teoretickou i praktickou přípravu porodních asistentek od prvopočátku až po následnou cestu celoživotního vzdělávání. Ráda bych, aby tato práce a poznatky z minulosti oboru posloužily i jako studijní materiál pro obor porodní asistence.

Seznam použité literatury

BURGEROVÁ, E. *Z deníku porodní babičky*. Mor. Ostrava.

BŮŽEK. *Věk urozených: šlechta v českých zemích na prahu novověku*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2002, 413 p. ISBN 80-718-5417-4.

ČESKÁ KONFEDERACE PORODNÍCH ASISTENTEK: ČKPA. *Mezinárodní definice porodní asistentky* [online]. [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: http://www.ckpa.cz/source/file/dokumenty/ckpa_008.pdf

ČESKÁ KONFEDERACE PORODNÍCH ASISTENTEK: ČKPA. *STANOVY České konfederace porodních asistentek* [online]. [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: http://www.ckpa.cz/source/file/dokumenty/ckpa_001.pdf

DEBAY, A. *Muž a žena v manželství*. Praha: I. L. Kober, 1898.

DOLEŽAL, Antonín. *Od babictví k porodnictví*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2001, 144 p., [4] leaves of plates. ISBN 80-246-0277-6.

DOLEŽAL, A. *Porod: Malé zamyšlení nad historií a budoucností porodnictví* [online]. Praha [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: http://www.address.cz/data/www.sanquis.cz/articles/files/72_male_zamysleni_nad_historii_a_budoucnosti_porodnictvi.pdf

DVOŘÁKOVÁ, V. 2012. *Historie babictví a porodnictví v Čechách*. In Ošetřovatelství a porodní asistence z pohledu historie. Vysoká škola polytechnická Jihlava, s. 52 - 81. ISBN 978-80-87035-59-7.

EUROPEAN MIDWIVES ASSOCIATION. *European Midwives Association* [online]. 2010 [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: http://www.europeanmidwives.org/

FISHER, L. *Žena - matka - dítě: Rady a pokyny*. Praha: B. Kočí, 1924.

HOREČKA OMLADNIC*: Medicína* [online]. 10.2.2014 [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: Horečka omladnic [online]. 10.2.2014 [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Hore%C4%8Dka_omladnic

KÖNIGSMARKOVÁ, Ivana. *Hovory s porodní bábou: rozhovor Jany Doležalové s registrovanou porodní asistentkou Ivanou Königsmarkovou*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2006, 413 p. ISBN 80-720-3792-7.

LENDEROVÁ, M. *Kinder, küche, kirche aneb domácnost se rozrůstá*. Praha: Mladá Fronta, 1999.

LENDEROVÁ, M. Porodní bába, akušér, lékař. In: *Gynekolog*. Praha, 2005. roč. 14, č. 5

LENDEROVÁ, M. Od porodní báby k porodní asistentce, In: *Teatrum historiae1. Sborník prací Katedry historických věd Fakulty filozofické Univerzity Pardubice.* Pardubice. 2006. ISBN 80-7194-875-8.

MACKŮ, František a Jaroslava MACKŮ. *Průvodce těhotenstvím a porodem*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1998. ISBN 80-716-9589-0.

MAREK, Vlastimil. *Nová doba porodní: život před životem; porod jako zázrak; první tři minuty a jak dál; přirozený porod jako cesta ke společnosti bez násilí*. 1. vyd. Praha, 2002. ISBN 80-728-1090-1.

MARKOVÁ,R. *Šlechtic mezi realitou a normou: miscelanea ze studentských prací k dějinám raného novověku : sborník*. 1. vyd. Editor Jiří Kubeš, Radmila Pavlíčková. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, 208 s. ISBN 978-807-3950-897.

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Česká asociace sester* [online]. 2009 [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/En/dokumenty/ceska-asociace-sester_2236_930_3.html

NAVRÁTILOVÁ, Alexandra. *Narození a smrt v české lidové kultuře*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2004. ISBN 80-702-1397-3.

O'DOWD, Michael J a Elliot Elias PHILIPP. *The history of obstetrics and gynaecology*. New York: Parthenon Pub. Group, c1994. ISBN 18-507-0224-1.

PACHNER, F. a R. BÉBR. *Učebnice pro porodní asistentky*. Praha: Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy Československé republiky, 1932

PORODNÍ DŮM U ČÁPA: PDCAP. *Mezinárodní definice porodní asistentky* [online]. 2010 [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: http://www.pdcap.cz/Texty/PA/DefinicePA.html

PROŠKOVÁ E. Sestra: *Kompetence nelékařských zdravotnických pracovníků* [online]. 2002 [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: http://sestra.in/articles.php?article_id=19

ROZSÍVALOVÁ, E. *Vznik babických škol v Československu*. Československá nemocnice 19, 1951.

RUTOVÁ, K. *Antropologie porodu*. BRNO, 2005. Magisterská diplomová práce. MASARYKOVA UNIVERZITA.

SBÍRKA PŘEDPISŮ ČESKÉ REPUBLIKY. *Vyhláška o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků* [online]. 2011 [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: http://www.fnkv.cz/soubory/87/vyhlaska_55-r-2011.pdf

SEDLÁČKOVÁ, R *Historie babictví v Čechách a na Moravě*. Brno: Ústav pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků, 1973.

SVĚTOVÁ ZDRAVOTNICKÁ ORGANIZACE*: WHO* [online]. 2014 [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Sv%C4%9Btov%C3%A1_zdravotnick%C3%A1_organizace

SVOBODA, L. *Mladá matka: Pravé porady českým ženám*. Hoře Kutné: Šolc a Šimáček, Praha II., 1946.

ŠTROMEROVÁ, Z. Porodní dům U čápa: PDCAP. *Zákon č. 96/2004 Sb. a vyhláška č. 55/2011 Sb.* [online]. Praha, 2013 [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: http://www.pdcap.cz/Texty/PA/Zakon96a424.html

UNIE PORODNÍCH ASISTENTEK: UNIPA. *Než začnete profesi vykonávat* [online]. 2010 [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: http://www.unipa.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=71&Itemid=77

UNIE PORODNÍCH ASISTENTEK: UNIPA. *Profesní organizace* [online]. 2010 [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: http://www.unipa.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=55

VESELÁ, L. *Technical Midwife Adviser* [online]. 2013 [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: http://www.ckpa.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=125:technical-midwife-adviser&catid=3:kpa-home&Itemid=20

VRÁNOVÁ, Věra. *Historie babictví a současnost porodní asistence*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2007, 199 s. ISBN 978-802-4417-646.

VRÁNOVÁ, V. *Výuka babictví a porodní asistence v Olomouci* [online]. 2008 [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: http://casopis-zsfju.zsf.jcu.cz/kontakt/administrace/clankyfile/20120504150845251146.pdf

ZÁKONY PRO LIDI. *Zákon o okrskových porodních asistentkách a o úpravě oprávnění k výkonu pomocné praxe porodnické* [online]. 2010 [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948-248#cl1

ZEMAN, Zdeněk a Antonín DOLEŽAL. *Právní odpovědnost a právní vztahy v porodnictví*. 1. vyd. Praha: Galén, 2000, 250 s. Theatrum medico-iuridicum, sv. 3. ISBN 80-726-2024-X

Seznam příloh

Příloha č. 1. Porodní stolice

Příloha č. 2. Diplom porodní báby

Příloha č. 3. Brašna porodní báby

Příloha č. 4. Antonín Jan Jungmann

Příloha č. 5. Výplatní list

Přílohy

Příloha č. 1. **Porodní stolice**

Rodící žena

(Vlastní úprava dle zdroje)

Dostupné z: http://www.popelky.cz/rodina-a-drobotina/curaci-papirek.html [online]. [cit. 2014-04-08]

Příloha č. 2. **Diplom porodní báby**

Diplom porodní báby z roku 1891

(vlastní úprava dle zdroje)

Dostupné z: http://zdravi.e15.cz/clanek/mlada-fronta-zdravotnicke-noviny-zdn/z-dejin-porodnictvi-vii-460037 [online]. [cit. 2014-04-08].

Příloha č. 3. **Brašna porodní báby**

Porodnická brašna

(vlastní úprava dle zdroje)

Dostupné z: http://www.lf.upol.cz/menu/o-fakulte/historie-a-soucasnost/ [online]. [cit. 2014-04-08].

Příloha č. 4. **Antonín Jan Jungmann**

Profesor porodnictví Antonín Jungmann

(vlastní úprava dle zdroje)

KOLÍSKOVÁ, M. *Přítomnost lékaře u porodu* [online]. 8.7.2013 [cit. 2014-04-15].

Dostupné z: http://stastny-usmev.cz/lakar-u-porodu/

Příloha č. 5. **Výplatní list**

VÝPLATNÍ LIST

pro podniky (právnické osoby)

čís. 149

Hospodářská skupina	porodních asistentek
Berní správa	Hodonín
Roční obrat dle posledního zdanění	K 7 250.- za rok 1943
Firma	Hunkařová Anna
Obor podnikání	porodní asistentka
Místo podniku	Kostice
Počet zaměstnanců	
Výše jednomě. mezd a platů	K
dle potvrz. výplatní listiny za	měsíc 1945

Při vědomí trestnosti nesprávných údajů prohlašujeme, že uvedené údaje jsou pravdivé a že pro podnik byl vyhotoven pouze tento jeden výplatní list.

Kostice dne 2. list. 1945. Hunkařová Anna

Firemní podpis.

Padělání se trestá.

Místo pro záznamy výplatního místa

Datum	Odůvodnění výplaty	Částka Kčs	Razítko a podpis
4/11	výměna mléka	500	
10. XII. 1945	10 % pro podnik	1000	

Další záznamy výplatního místa na rubu.

Výplatní list porodní asistentky za rok 1943

(vlastní zdroj)